

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

I РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 93

София, петък, 3 юний

1932 г.

97. заседание

Събота, 28 май 1932 г.

(Открито съг. с подпредседателя Н. Шоповъ въ 17 ч. и 10 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Отр.	Отр.
Отпуски, разрешени на народни представители . . . 2029	Бюджетопроекти за разходите презъ 1932/1933 финансово година по:
Предложения:	1) Министерството на войната. (Докладване, разискване и приемане съг. акламация) 2030
1) отъ прокурора при Софийския окръженъ съдъ за даване разрешение за затваряне и съдене на народния представител Александъръ Харалампиевъ Наумовъ по следствено дѣло № 72/932 г. по описа на II сѣдия-следователъ при Софийския окръженъ съдъ. (Съобщение) 2030	2) Министерството на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ:
2) отъ прокурора при Софийския окръженъ съдъ за даване разрешение за затваряне и съдене на народния представител Константинъ Русиновъ Динчевъ по следствени дѣла № № 76, 75, 74, 100, 77 и 82/932 г. на II сѣдия-следователъ при Софийския окръженъ съдъ. (Съобщение) . . . 2030	а) Морска и Дунавска полицейски служби, б) Морска учебна часть, в) Желѣзнопътнo училище. (Приемане съг. акламация) 2049
Законопроектъ за допълнение на чл. 2 отъ закона за търговията съг. външни платежни срѣдства. (Трето четене) 2030	Предложение отъ народния представител С. Ризовъ за афиширане речѣта на министра на войната, произнесена по бюджетопоекта на Министерството на войната за 1932/1933 финансово година. (Приемане) 2049
	Дневенъ редъ за следващото заседание 2051

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито. Присѣствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следниѣ г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Алексиевъ Никола, Ангеловъ Боянъ, Атанасовъ Русенъ, Бойчиновъ Михаилъ, Бончевъ Тодоръ, Бурзвъ Атанасъ, Василевъ Його, Влаховъ Димитъръ, Гаговъ Петъръ, х. Галибовъ Юсеинъ, Георгиевъ Павелъ, Говедаровъ Георги, Давевъ д-ръ Стоянъ, Дековъ Петко, Деневъ Панайотъ, Димовъ Вергилъ, Димитровъ д-ръ Георги, Димчевъ Василъ, Дичевъ Петко, Дойчиновъ Никола, Дойчиновъ Стефанъ, Докумовъ Борисъ, Запряновъ Петко, Илиевъ Стойко, Йонетовъ Георги, Йотовъ Никола, Казанаклиевъ Георги, Калиновъ Благой, Капитановъ Анастасъ, Кирковъ Кирко, Кирчевъ Стефанъ, Кондаковъ Александъръ, Кулевъ д-ръ Тодоръ, Кушевъ Вѣчко, Лоловъ Господинъ, Лоловъ Сава, Лулчевъ Коста, Лѣкарски Иванъ, Мариновъ Василъ, Маринчевъ Георги, Марковъ Цоло, Маргуловъ Алекси, Милановъ д-ръ Кънчо, Милевъ Мило, Митковъ Сиферинъ, Найденовъ Никола, Нейковъ Димитъръ, Нейчевъ Адамъ, х. Петковъ х. Георги, Петровъ Никола, Пиронковъ Александъръ, Поповъ Атанасъ, Поповъ Стоянъ, Пулешковъ Цвѣтанъ, Пѣдаревъ Никола, Радевъ Георги, Рафаиловъ Филипъ, Свиначевъ Добри, Сидеровъ Коста, Симеоновъ Иванъ, Славовъ Кирилъ, Станковъ Владимиръ, Стойковъ Апостолъ, Таслаковъ Цвѣтко, Ташевъ Димо, Томчевъ Ангелъ, Тонковъ Тодоръ, Тошевъ Никола, п. Христовъ Георги, Христовъ Димитъръ, Чернооковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола и Шидерски Едрю)

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следниѣ народни представители:

На г. Василъ Аневъ — 1 день;
На г. Александъръ Николаевъ — 1 день;
На г. Стефанъ Бояджиевъ — 2 дена;
На г. Ради Василевъ — 3 дни;
На г. Жеко Юрдановъ — 1 день;
На г. Жеко Маджаровъ — 1 день;
На г. Александъръ Христовъ — 1 день;
На г. Крумъ Коракъ — 1 день;
На г. Стефанъ Кирчевъ — 1 день и
На г. Иванъ Велчевъ — 1 день.

Народниятъ представителъ Петъръ Панайотовъ моли да му се разреши 3-дневенъ отпускъ, за 30 май, 1 и 2 юний. Ползувалъ се е досега съг. 18 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Които г. г. народни представители съг. съгласни да се разреши на народния представителъ Петъръ Панайотовъ исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Ганевъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпускъ за 21 и 25 май. Ползувалъ се е досега съг. 19 дни отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Които г. г. народни представители съг. съгласни да се разреши на народния представителъ Георги Ганевъ, исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Георги Йонетовъ моли да му се разреши по болестъ 10-дневенъ отпускъ, начиная отъ 27 май. Прилага медицинско свидетелство. Ползувалъ се е досега съг. 14 дни отпускъ. Следва Събранието да му

разреша искания отпускъ. Които г. г. народни представители сж съгласни, да се разреши на народния представител г. Георги Йонетовъ исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. Николай Алексиевъ моли да му се разреши по домашни причини 3-дневенъ отпускъ за 28, 30 и 31 май. Ползувалъ се е досега съ 21 день отпускъ. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представител г. Николай Алексиевъ исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Народниятъ представител г. х. Георги х. Петковъ моли да му се разреши 1-дневенъ отпускъ по домашни причини, считанъ за 25 май. Ползувалъ се е досега съ 48 дни. Следва Събранието да му разреши искания отпускъ. Които г. г. народни представители сж съгласни да се разреши на народния представител х. Георги х. Петковъ исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Съобщавамъ на Събранието, че е постъпило отъ прокурора при Софийския окръженъ съдъ предложение за даване разрешение за затваряне и сждане на народния представител Александъръ Харалампиевъ Наумовъ по следствено дѣло № 72/932 г. по описа на II сждия-следователъ при Софийския окръженъ съдъ.

Постъпило е сжщо отъ прокурора при Софийския окръженъ съдъ предложение за даване разрешение за затваряне и сждане на народния представител Константинъ Русиновъ Динчевъ по следствени дѣла № № 76, 75, 74, 100, 77 и 82/932 г. на II сждия-следователъ при Софийския окръженъ съдъ.

Пристъпваме къмъ първа точка отъ дневния редъ — трето четене законопроекта за допълнение на чл. 2 отъ закона за търговията съ външни платежни срѣдства.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь: Д. Тотевъ (д): (Прочита законопроекта изцѣло, безъ измѣнения)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Предъ видъ на това, че тая сутринъ финансовата комисия не можа да бжде събрана, за да се направятъ нѣкои малки измѣнения въ законопроекта, азъ правя предложение да се направятъ тия измѣнения сега, при трето четене на законопроекта.

Измѣненията сж въ чл. 1. Въ алинея втора думитъ „При подобенъ отказъ“ да се замѣнятъ съ думитъ „Само при подобенъ писменъ отказъ“.

Въ сжщия редъ думата „издѣлжение“ да се замѣни съ думата „плащане“.

Въ сжщата алинея думитъ: „Нотариусътъ, следъ като се удостовери за пълното изплащане на търговския ефектъ“ се замѣняватъ съ думитъ: „Следъ като на нотариуса се представи горепоменатиятъ писменъ отказъ и му се удостовери пълното изплащане на търговския ефектъ, нотариусътъ“, и т. н., следватъ другитъ думи.

Азъ ви моля, г. г. народни представители, да се съгласите съ предложенитъ измѣнения, които отговарятъ напълно на целитъ, които се преследватъ съ законопроекта.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитъ представители приема предложената поправка, въ първия редъ на алинея втора думитъ „При подобенъ отказъ“ да бждатъ замѣнени съ думитъ „Само при подобенъ писменъ отказъ“, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народнитъ представители приема, щото въ сжщата алинея, сжщия редъ, думата „издѣлжаване“ да бжде замѣнена съ думата „плащане“, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народнитъ представители приема предложената поправка, въ сжщата алинея фразата „Нотариусътъ, следъ като се удостовери за пълното изплащане на търговския ефектъ“ да бжде замѣнена съ фразата „Следъ като на нотариуса се представи горепоменатиятъ

писменъ отказъ и му се удостовери пълното изплащане на търговския ефектъ, нотариусътъ“, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Който отъ г. г. народнитъ представители приема на трето четене законопроекта за допълнение на чл. 2 отъ закона за търговията съ външни платежни срѣдства така, както се докладва отъ г. докладчика, заедно съ токущо приетитъ поправки, предложени отъ г. министра на финанситъ, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема. (Вж. прил. Т. II, № 59)

Пристъпваме къмъ точка втора отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за облагане съ акцизъ на розовия цвѣтъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. председателю! Точка втора ще се пререда, докато законопроектътъ бжде готовъ.

Г. Василевъ (д. ср): Ще се гледа ли днесъ?

Министъръ С. Стефановъ: Да. Следъ напечатване законопроекта въ окончателната му редакция, ще се раздаде на групитъ и ще се разгледа. Държавната печатница днесъ малко закъснѣ съ отпечатването му.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Понеже законопроектътъ не е готовъ, ще се отложи разглеждането на точка втора.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ: второ четене законопроекта за бюджета на държавата за 1932/1933 финансова година — бюджетопроекта за разходитъ по Министерството на войната.

Моля г. докладчика да докладва бюджетопроекта.

Докладчикъ Г. Мариновъ (з): (Чете)

„Б Ю Д Ж Е Т Ъ“

за разходитъ по Министерството на войната за 1932/1933 финансова година“

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитъ представители приема заглавието на бюджетопроекта, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. Мариновъ (з): (Чете)

„Министерство на войната

Глава I

Разходи за личния съставъ“

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Който отъ г. г. народнитъ представители приема заглавието на глава първа, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Г. Мариновъ (з): (Чете § 1 — вж. прил. Т. I, № 70)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Рашко Маджаровъ.

Нѣма го.

Има думата народниятъ представител г. Георги Костовъ.

Г. Костовъ (раб): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Днесъ ние ще разглеждаме бюджетопроекта на Военното министерство, по който — предварително съмъ длъженъ да заявя — нашата група ще вземе съзрѣло рѣзко становище, противно на становището на цѣлокупната българска буржоазия, представена тукъ отъ всички нейни партии.

Г. г. народни представители! До вчера отъ тази трибуна се разглеждаха принципитъ и насокитъ на външната политика на българската буржоазия и на нейнитъ правителства. Инструментътъ за провеждането на външната политика, това е армията. И обикновено, следъ като се

* За текста на бюджетопроекта вж. прил. Т. I, № 70.

свършатъ приказкитѣ, следъ като дипломатията извърши своето, излиза армията на сцената, за да довърши замисленото; за да довърши туй, което дипломатията е провела и подготвила.

Г. г. народни представители! Войната не е нищо ново, тя не е нищо специфично на вашето общество, на вашата капиталистическа система, на вашата капиталистическа държава. Войната датира отъ оня моментъ, отъ когото се появила обществата. И тогава тя още бѣше занаятъ за препитание — войната тогава служеше на отдѣлни групи, воювайки помежду си да печелятъ своя хлѣбъ, да се препитаватъ. Голѣма не е разликата и днесъ отъ онова положение, въ което сж се намирали първобитнитѣ общества. И днесъ войната служи за препитание и грабежъ отъ страна на капиталиститѣ. Днесъ войната служи за изходъ на капиталистическата класа отъ кризата, въ която тя затъва. Днесъ войната служи за преразпредѣление на пазаритѣ, за завоюване на колонии, за завоюване на територии, върху които да се разпростре организиранитѣ грабежъ на сегашната капиталистическа система, на тая или оная империалистическа групировка.

Г. г. народни представители! Когато ние ще разглеждаме въпроса за бюджета на Военното министерство или бюджета на армията, ние не можемъ да не хвърлимъ единъ погледъ, да видимъ кому служи тази армия.

В. Коевски (нац. л) и С. Омарчевски (з): На народа.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Преди всичко, ще трѣбва да подчертая, че въпрѣки войнитѣ, които вие завършихте съ катастрофи; въпрѣки войнитѣ, които империалиститѣ водиха. . .

И. п. Рачевъ (з): Кому служи червената армия?

Г. Костовъ (раб): . . . въпрѣки голѣмата война въ 1914 г., вие не изчерпихте въпроситѣ, вие не разрешихте противоречията, които съществуватъ между васъ.

В. Коевски (нац. л): Кои сте вие?

Г. Костовъ (раб): Ние сме работницитѣ и селянитѣ, ние сме представителитѣ на класата възходяща, а вие сте представители на класата низходяща. Ето кои сме ние, ето кои сте вие! (Ражкоплѣскания отъ работницитѣ) Вие сте катастрофаджитѣ, погромаджитѣ. . .

В. Коевски (нац. л): Не Ви е срамъ да говорите така!

Председателствувашъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Костовъ! Предупреждавамъ Ви, че председателството нѣма да Ви позволи да говорите така. Трѣбва да знаете, че се намирате въ българския Парламентъ. Ще Ви отнема думата, ако повторите подобни фрази. Разберете веднѣжъ за винаги де се намирате. Когато отидете въ Русия, тогава можете да говорите такива нелепости. Това ще го знаете.

П. Стоевъ (раб): Г. председателю! Само че не сте чули, какво казва той.

В. Коевски (нац. л): Той трѣбва да пази приличие. Ако не пази приличие, нѣма да го държимъ на трибуната. Да не се забравя.

Г. Костовъ (раб): Зная, че тукъ най-много ви стиска чепикътъ — но какво да правя, ще трѣбва да изпълня своя класовъ дългъ.

И. Василевъ (з): Дългътъ на представител на Съветска Русия.

Министъръ С. Стефановъ: Защо казвате все „вашата държава“? Ще казвате „нашата държава“. И вие живѣте въ тая държава. Коя е „ваша“, коя е „наша“ държава? Предизвиквате. Вашето разбиране може да бѣде друго — нѣмамъ нищо противъ, но не трѣбва да започвате съ думитѣ „вашата държава“.

П. Стоевъ (раб): Вашата класа каза, г. министре.

Председателствувашъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ С. Стефановъ: Азъ правя бележка върху думата „вашата“ държава.

М. Дилиановъ (з): Войската е народна, а не класова. (Глъчка)

Председателствувашъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Г. Костовъ (раб): За провеждането на своята политика всички капиталистически страни организираха единъ невиджанъ милитаризъмъ, единъ невиджанъ маринизъмъ. И естествено е, че противоречията между тѣхъ и тия огромни въоръжения приготвиха войната въ 1914 г.

Г. г. народни представители! Съ нѣколко цифри азъ ще ви посоча какво коствуваше тази война на човѣчеството. Въ началото на войната на день само се харчеха повече отъ 340 милиона марки, а въ края на 1918 г., при приключването на войната, ежедневно всички воюващи страни харчеха за дѣлото на разрушението, за дѣлото на кръвопролитие повече отъ 900 милиона рентмарки.

Х. Чолаковъ (з): Колко харчи сега Съветска Русия?

Г. Костовъ (раб): Ще ви отговоря и на този въпросъ. Има сравнителни таблици тукъ, които сж дѣло на г. проф. Геневъ, дадени въ неговия докладъ въ Чиновническото дружество по случай разоръжителната конференция. Имамъ ги тия цифри и ще ви ги чета — почакайте малко, само малко повече търпение.

М. Дилиановъ (з): И малко повече съвѣсть.

А. Кантарджиевъ (д): По-малко злословия и ще те търпимъ. Ако много злословишъ, ще те свалимъ отъ трибуната — да знаешъ това.

Г. Костовъ (раб): Ето тукъ имамъ цифри, печатани въ в. „Последния Новост“ отъ 24 ноември 1928 г. Освенъ това имамъ една притурка отъ в. „Свободна речъ“ — поне писаното въ нея нѣма да опровергавате.

Х. Чолаковъ (з): Ама че го каза! „Свободна речъ“!

Г. Костовъ (раб): И тамъ се казва колко струва миналата война. Г. г. народни представители! Недейте се отнася съ насмѣшка къмъ едно такова дѣло, каквото бѣше империалистическата война. Азъ мисля, че всички сериозно трѣбва да се отнесете къмъ тия цифри. Вашитѣ насмѣшки искатъ да покажатъ друго, че вие готвите нови кръвопролития, нови войни!

Нѣкой стъ мнозинството: Че си несериозенъ човѣкъ.

Г. Костовъ (раб): Цифрата 758 милиона златни марки ни дава в. „Свободна речъ“; . . .

М. Дилиановъ (з): Нашитѣ войни сж освободителни.

Г. Костовъ (раб): . . . да не говоря за разрушенията въ индустрията, да не говоря за 10-тѣ милиона убити и 20-тѣ милиона ранени, да не говоря за 40-тѣ милиона измрълни, вследствие на глада и мизерията презъ време на войната. Г. г. народни представители!

С. Патева (з): Казвай: „Г. г. буржоазни представители!“ (Смѣхъ)

Г. Костовъ (раб): Разрешихте ли вие въпроситѣ, разрешихте ли вие противоречията? Само едно: отъ войната цѣлата ваша ситема излѣзе по-разнебитена, окървавена и разпокъсана. Вие знаете въ какво положение изпаднаха трудящитѣ се маси — гладъ, мизерия и израждане. Настѣпи краятъ на войната, който край се тури вследствие борбитѣ на маситѣ, недоволството на маситѣ, поражение на маситѣ. Тази война докара катурването на вѣковни монархии, събарянето на вѣковни тронове, тя докара, както ви казахъ, до разстройство на цѣлата капиталистическа система. Следъ войната, следъ преминаването на първата следвоенна криза, ние наблюдаваме известенъ възстановителенъ периодъ, известно стабилизиране, макаръ и относително, макаръ и шаткаво, въ капиталистическия свѣтъ. И сега можемъ открито да кажемъ, че днесъ вие се намирате въ положението на 1914 г.

Азъ слушахъ речта на г. Буровъ, когато той говори по външната политика. Той каза отъ тая трибуна: „Днесъ повече отъ всѣкога атмосферата е сгъстена; днесъ въпросътъ за обезоръжението не е направилъ нито крачка напредъ, днесъ“, каза той, „ако искате, даже се намираме

предъ социални стресения. Азъ ще преведа на нашъ езикъ какво значи туй, за да го разбератъ и работници, и селяни. То значи, че днесъ капиталистическия свѣтъ, капиталистическата система е предъ единъ задъненъ сокакъ; днесъ ония противоречия, които предизвикаха войната презъ 1914 г., сж много по-изострени, отколкото тогава; и днесъ въпросътъ за пазаритѣ стои откритъ; рационализираната промишленостъ, стѣсняването на вътрешнитѣ пазари, заграбването на външнитѣ и монополизирането на колониянтѣ отъ една капиталистическа група довежда до тамъ, щото да се изостратъ противоречията въ лагера на империалиститѣ. Това идва да подчертае, че днесъ всички капиталистически страни вървятъ съ бързи крачки къмъ война не, но войната вече е подготвена, войната вече е почната въ Далечния изтокъ.

Т. Кънчевъ (д. сг): Русия постоянно воюва. Тя не е спрѣла още да воюва.

Г. Костовъ (раб): И че това е така, позволете ми да ви дамъ нѣколко цифри за въоръжението на отдѣлнитѣ капиталистически страни. Тукъ ще имате удоволствието да чуete и за Съветска Русия.

Г. г. народни представители! Кое характеризира политиката на едно правителство? Това е бюджетътъ, това сж разходитѣ, които се правятъ както за погасяване на старитѣ масрафи отъ войнитѣ, така и за подготовка на нови войни. Е добре, азъ ще ви кажа какви сж бюджетитѣ на нѣкои отъ голѣмитѣ капиталистически страни: Англия въ 1913 г., значи преди войната, е харчила 80.000.000 лири, безъ колониянтѣ; въ 1926 г. — 127.000.000 лири; въ 1929 г. — 117.000.000 лири. Това сж сведения на г. проф. Геновъ. Съединенитѣ щати въ 1916 г. сж харчили 267.000.000 долара, въ 1927 г. — 550.000.000 долара, въ 1929 г. — 700.000.000 долара.

М. Дилиановъ (з): Това сж резултатитѣ на вашитѣ класови борби.

Г. Костовъ (раб): Това сж официални цифри, представени въ Женева. За Франция за 1913 г. нѣмамъ сведения; въ 1926 г. тя е харчила 5.586.000.000 франка, въ 1929 г. — 9.450.000.000 франка; Италия въ 1926 г. — 4.735.000.000 лирети, въ 1930 г. — 5.250.000.000 лирети. Сѣщото е положението и на останалитѣ страни.

С. Момчиловъ (нац. л. о) и нѣкои отъ мнозинството: А въ Русия?

Г. Костовъ (раб): Стара, царска Русия въ 1913 г. е харчила 950.000.000 довоенни рубли, които, знаете, по курсъ сж били много по-скѣпи, а изчислени по днешенъ курсъ, правятъ 1.930.000.000 сегашни. Нѣма да ви дамъ цифрата за 1929 г., а ще ви дамъ цифрата за 1932 г. — имамъ последни сведения. (Смѣхъ)

Нѣкой отъ мнозинството: Кога ти ги съобщиха?

Г. Костовъ (раб): По-рано, въ 1929 г., сж харчени по-малко — 1.113.000.000. Сегашната цифра и въобще цѣлитѣ бюджетъ на съветската държава е увеличенъ.

М. Дилиановъ (з): Тогава кѣде отиде вашата доктрина?

Х. Чолаковъ (з): Безъ Полша, безъ Бесарабия, безъ загубенитѣ територии.

Г. Костовъ (раб): За 1932 г. цифрата е 1.278.500.000 рубли, или 5% отъ цѣлия съветски бюджетъ.

М. Дилиановъ (з): Други пѣтъ тѣзи цифри да не ги четешъ, защото ще те биятъ работницитѣ.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! За да видите процентно какво се е харчило и за войната, и за нейната подготовка, азъ ще ви кажа още нѣколко цифри. За плащане масрафитѣ отъ войната Съединенитѣ щати харчатъ 34% отъ своя бюджетъ, за армия и флота — 21,5%, за военноинвалидни пенсии — 11%; всичко за изплащане на стари дългове отъ войната и подготовка на новата война — 66,5%, за Министерството на земледѣлието — 4%, а за Министерство на труда, значи за работническата класа, индустриална, културна Америка, която вие сочите за образецъ, харчи 0,3% отъ бюджета си.

Д. Дрънски (д): Това не е вѣрно.

Г. Костовъ (раб): Англия за държавни дългове, значи за стари масрафи отъ войната, харчи 43,5% отъ своя бюджетъ; за армия, флота и авиация — 14,1/2%, за военноинвалидни пенсии — 3%; всичко 60% отъ сегашния бюджетъ на английската държава отива пакъ за военни нужди. Сноуденъ като финансовъ министъръ заяви, че 3/4 отъ данѣцитѣ, които плаща английскиятъ народъ, служатъ за изплащане разносѣнитѣ на миналитѣ войни и за подготовка на утрешната нова война. (Възражения отъ мнозинството) За вашата Франция, на която вие постоянно се кланяте, за Франция, която вие имате за свой образецъ, азъ ще ви дамъ цифритѣ, които дава и г. професоръ Геновъ, който, когато говори тукъ, много се сърди на Съветския съюзъ и на комуниститѣ. Г. проф. Геновъ въ в. „Зора“ изнася следнитѣ данни за Франция. 48% отиватъ за външни и вътрешни дългове, за пенсии и за възстановяване разрушенията отъ войната, 23% отиватъ за армията и флотата, а 8% — за администрацията и полицията. Значи 79% отъ френския бюджетъ е за непроизводителни цели, а само 6% отива за просвѣта, 3,6% — за труда и 9% — за стопански нужди. Ако искате, ще ви направя едно сравнение между съветския и французкия бюджети. Ето какво е положението. Докато за армията въ Съветския съюзъ се харчи 5% и 82% отиватъ за стопански нужди...

Н. Гавриловъ (нац. л): Не е вѣрно това! Отъ кѣде имате тази статистика?

Г. Костовъ (раб): Да ви сравня какво се е харчило въ царска Русия и какво се харчи въ Съветския съюзъ. За производителни цели царска Русия е харчила въ 1909 г. 12,1/2%, а за непроизводителни цели, за поддържане на своя апаратъ, армия и завоевателна политика — 87,1/2%. А днесъ Съветскиятъ съюзъ за производителни цели харчи 82% и само 18% за непроизводителни цели. Ето, това е сравнението на сегашния бюджетъ съ бюджета на царска Русия. Вие го имате, но не ви понася да го признаете. (Оживление)

Н. Гавриловъ (нац. л): Не си достатъчно убедителенъ.

Г. Костовъ (раб): Азъ зная, че грамадната частъ отъ бюджета въ всички, безъ изключение, капиталистически държави отива за подготовка на новата война. Че това е така, ще ви наведе втори единъ фактъ. Докато ние имаме криза въ цѣлото стопанство, докато индустрията е въ криза, предприятия се затварятъ, работници се изхвърлятъ на улицата, една единствена индустрия има въ свѣта, която не само се развива, но и се организира и рационализира съ трескава бързина и засилва своята продукция — военната индустрия.

Т. Кънчевъ (д. сг): Въ Русия?

Г. Костовъ (раб): За да видите доколко се развива именно военната индустрия, ще ви посоча само нѣколко факти. Първо, въ Полша...

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И за Русия кажи.

Г. Костовъ (раб): И за Русия ще говоримъ.

П. Стоевъ (раб): Чакайте да чуete.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ искамъ да чуя за Русия.

Г. Костовъ (раб): Въ Полша въ 1924 г. въ индустриитѣ за военни цели сж били заети 5.000 работници, въ 1925 г. — 25.000 работници, а въ 1930 г. — 45.000 работници. Въ Чехия, кѣдето се намиратъ прочутитѣ Шкодови заводи, въ 1924 г. сж били заети 10.000 работници, въ 1925 г. — 30.000 работници, а въ 1930 г. — 50.000 работници. Франция, която имаше въ военната индустрия въ 1913 г. 80.000 работници, днесъ тамъ сж заети 150.000 души работници.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какво ни интересува сега това?

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Азъ мога да ви изнася цифри и за транспорта на оръжия, за транспорта на муниции и за военни доставки. Днесъ влаковѣтѣ

по Европа кръстосват с муниции и въоръжени съоръжения. Никой не може да го отрече; който иска, нека го опровергае — в вашата собствена преса намирам тия данни и цифри. Днес Европа, дори и цѣлния свѣтъ представятъ единъ барутенъ погребъ, днес буржоазията се въоръжава до зъби и за насъ е ясно защо. Когато всички държави поставятъ въпроса за изходъ отъ кризата, когато и вие го поставяте, когато поставяте въпроса за национални идеали отъ тая трибуна, вие казвате: „Ние имаме поробени малцинства“, но не казвате по кой пътъ ще вървите. Обаче дейността, която е насочена къмъ подготовката на войни, иде да ви подсказже именно, че и за въ бѣдеще всички спорни въпроси между отдѣлнитъ капиталистически групи ще бѣдатъ разрешавани съ сила, съ оръжие, по пътя на организиране на нови кървопролития, на нови войни. И че това е така, г. г. народни представители, иде да ни подсказже още цѣлата оная идеологическа подготовка, на която сж подложени маситъ въ цѣлия свѣтъ. Трѣбва да ви кажа, че отъ най-дѣснитъ до най-лѣвитъ буржоазни лагери днесъ трѣбятъ и подготвятъ идеологически маситъ за новата война. Въ свещенъ съюзъ съ капиталиститъ сж религия и всичко. Напоследѣтъ, миналата година, четохме посланието на папата, четохме и посланията на английскитъ епископи, които отъ амвонитъ въ Римъ и Лондонъ проповѣдватъ „свещена“ война противъ болшевишка Москва. И, г. г. народни представители, не въ другъ вестникъ, а въ единъ жълтъ листъ, какъвто е в. „Дневникъ“ — азъ не знамъ какъ е могло да бѣде допустнато отъ васъ да бѣде напечатано — четохме единъ цинизъмъ, бихъ казалъ азъ, една молитва на нѣкакъвъ си полски свещеникъ, която, ако имате добрината да я изслушате, ще ви я прочета. (Чете)

„Миески-Узерски, полски свещеникъ, е издалъ една брошура подъ заглавие „Война“, въ която е помѣстилъ следната молитва:

„Боже, засили нашитъ мишници, дай точна стрелба на нашитъ топове, издръжливостъ на нашитъ танкове, невидимостъ на нашитъ аероплани и неудържимо разпространение на отровнитъ газове.

Излѣй твоята любовъ надъ насъ, о, Боже, и въ името на тая любовъ ние те молимъ, о, Всесилни, да погубишъ нашитъ неприятели!

Нека тѣхнитъ жени и тѣхната страна станатъ неплодни; нека тѣхнитъ деца трѣгнатъ да просятъ и дѣщеритъ имъ се покрийтъ съ безчестие! Направи, Боже, тѣхнитъ куршуми да се губятъ по полетата като агнета, а нашитъ да изтрѣгватъ сърдцата имъ като тигри.

Нашата душа, Боже, е сжщата, като преди хиляда години: тя мрази невѣрниците, както ти ги мразишъ, и затова ще ги обезсилишъ завинаги. Аминъ“. (Оживление)

Х. Чолаковъ (з): Той трѣбва да е отъ стария завѣтъ, отъ Библията.

К. Караджовъ (з): Сигурно тоя попъ е писалъ тая молитва тогава, когато вие нападнахте Полша. Тая работа е отъ тогава.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Единъ попъ казва туй, другъ попъ казва друго. Попове! Единиятъ едно мисли, другиятъ друго мисли.

К. Русиновъ (раб): Той цитира Библията.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: И той ще е отъ вашия чешитъ попъ. Какво да го правимъ!

Г. Костовъ (раб): Вие чухте думитъ на г. Буровъ, който каза, че по пътя на разоръжението вие не сте направили нито една крачка напредъ. И действително, френската идея въ разоръжителната конференция бѣ да се създаде армия при лигата. Ние още на времето тукъ отъ тая трибуна разкрихме какво значи тая армия при лигата. Тая армия при лигата не е инструментъ за миръ, а, напротивъ, тя е инструментъ за организиране на нови войни, и то противъ Съветския съюзъ, защото тамъ въ кулоаритъ на тия конференции именно се подготвятъ новитъ съюзи, новитъ блокове, новитъ капиталистически групировки. И много основателенъ е песимизмътъ на г. Буровъ, когато не можете да обвините въ болшевизмъ — поне него — и който ви каза, че разоръжението не е направило нито една крачка напредъ. Азъ бихъ казалъ, както го изтъкнахъ съ цифри тукъ, че то е направило гигантски крачки напредъ въ своето усвършенствуване. И, г-да, миналата война, която донесе толкова нещастия за трудящитъ се

маси, която тъй тежко се отрази върху тия маси, ще бѣде играчка въ сравнение съ новата война, която се готви. Теленката днесъ, по признанието на военнитъ капацитети, далечъ вече е по-напреднала отъ техниката въ 1914 г. Днесъ войната ще се води и по сухо, и по море, и по въздухъ. В. „Утро“ изнесе, че въздушнитъ военни флоти надхвърлятъ 50.000 аероплани; днесъ има аероплани-бомбоснони, които носятъ по 2.000 кгр. мини; днесъ има американски тежки аероплани, които носятъ съ десетки картечници, които автоматически стрелятъ; днесъ има целелини, които носятъ на себе си цѣли ескадрили аероплани и противовоаеропланна артилерия.

Д. Ачковъ (нац. л. о): Нещастieto е тамъ, че ние нищо нѣмаме.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Въ Русия има много повече. Какво имаме ние — за туй приказвайте.

Г. Костовъ (раб): Ще прочета цифритъ на г. Геновъ, за да видите, че срещу цѣлото въоръжение, предвидено въ бюджетитъ на капиталистическия свѣтъ, което възлиза на 500 милиарда лева, въоръжението на Русия възлиза само на 51 милиарда лева, като не трѣбва да се забравя, че Съветскиятъ съюзъ днесъ е обкръженъ отъ всички страни съ неприятели.

Обаждатъ се отъ мнозинството: Говорете за България.

Г. Костовъ (раб): Не се безпокойте, г-да, азъ ще дойда и на този въпросъ.

В. Коевски (нац. л): Не дохождате, а минавате така набързо.

Г. Костовъ (раб): Досега вие свикахте не десетки, а стотици конференции за обезоръжаване. Отъ края на войната досега ние сме свидетели на конференции следъ конференции, които се мѣстятъ отъ Лондонъ въ Женева и обратно, въ Нью-Йоркъ, въ Парижъ, пакъ въ Лондонъ, обхождатъ всички столици, обаче фактътъ си е фактъ: грамадни кредити за строежъ на военни параходи, за машинизиране, за моторизиране на всички армии.

Тукъ ще трѣбва да ви прочета нѣщо изъ книгата „Война или миръ“ на американския журналистъ полковникъ Едуардъ. Следъ завръщането си отъ Женева, където е присѣствувалъ на заседанията на комисията за обезоръжаването, той пише въ тая книга: (Чете) „Напустнахъ Женева съ дълбокото убеждение, че новата чудовищна война се приближава съ бързи крачки и заплашва измѣненото човѣчество съ потоци кървопролития и най-страшни страдания. Европа се е превърнала въ колосаленъ барутенъ складъ и достатъчно е една клечка кибритъ, за да избухне невиджана по размѣритъ си експлозия. Едничката страна, която ясно и искрено постави въ Женева въпроса за разоръжението, е Съветскиятъ съюзъ, комуто сж абсолютно чужди всѣкакви завоевателни цели“. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ) „Политиката на съветското правителство е истинска политика на миръ, когато за европейскитъ държави маслиненото клонче на мира е само прикрытие за подготовката на нови войни. Нѣма за Европа другъ изходъ, освенъ да се приеме напълно съветското предложение за разоръжение. Като отхвърля съветскитъ предложени, капиталистическия свѣтъ извършва едно огромно престѣпление, за което той ще получи заслуженото възмездие. Всичко честно и мисляще въ Европа трѣбва съ всички сили да подкрепи предложението на Съветския съюзъ за разоръжение“. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ) Това сж думи на човѣкъ, изходящъ отъ вашата срѣда, отъ вашата класа.

Г. г. народни представители! Азъ ви казахъ, че днесъ противоречията между империалистическия страни и групировки сж много по-остри, много по-големи, отколкото въ 1914 г. Говорихъ ви за идеологическата подготовка, въ която активно участвуватъ социалната демокрация и поповетъ. Говорихъ ви и за въоръжението. Днесъ подъ лозунга „обезоръжение“ разбърчай „въоръжение“, и когато говорятъ за обезоръжение, въ сжщностъ говорятъ, какъ да се въоръжаватъ, какъ да се подготвятъ новитъ групи, новитъ съюзи, новитъ блокове. Но, г. г. народни представители, ясно е, че противоречията между отдѣлнитъ империалисти си оставатъ. Тия противоречия вие ще ги видите въ Тихия океанъ между Япония, Америка и Англия, вие ще ги видите въ Европа между Франция и Италия, за Срѣдиземното море, вие ще ги видите и тукъ на Балканитъ, защото, когато вие говорите за поробени малцинства,

за насилнически мирни договори, това показва, че противоречията съществуват и в български мащаб, и тия противоречия съ нищо не са изменени от по-рано.

Но тукъ ще трѣбва да подчертая и едно противоречие, което е много по-големо, което заставя противоречията между отделните капиталистически страни да отстъпят на по-заден план, което притъпява противоречията между отделните империалистически страни. Това е голѣмото противоречие между цѣлия капиталистически свѣтъ и страната на строящия се социализъм — Съветския съюз.

Г. г. народни представители! Защо именно днесъ всички говорятъ съ такава злоба противъ Съветския съюзъ? Ясно е, че днесъ социалистическата система дава доказателства, че бие капиталистическата ситема. Вие не можете съ нищо да скриете туй отъ трудящитъ се маси въ цѣлия свѣтъ. Социалистическата система днесъ е най-големиятъ лостъ въ борбитъ на маситъ, въ борбитъ противъ капиталистическата система за социалистическата система въ цѣлия свѣтъ. И това, естествено, не може да не смущава капиталиститъ и империалиститъ въ цѣлия свѣтъ. Туй именно не имъ дава спокоенъ сънъ и тѣ денонощно замислятъ организирането на антисъветската война. Г-да! Ние имаме много случаи, при които казахме нашата дума по този въпросъ. Вие винаги искате съ усмивки, съ шикани да парирате поставянето на този въпросъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Искашъ да плачемъ ли?

Г. Костовъ (раб): Но недейте така поставя въпроса, защото въпросътъ е сериозенъ. Подъ тия закачки вие винаги искате да скриете своята собствена политика за участие на България въ тази война.

Й. Качаковъ (нац. л): Браво!

Г. Костовъ (раб): Никакво браво, г-да, защото въ 1915 г., когато въ този Парламентъ се говорѣше за неутралитетъ, войната се подготвяше, и въ последния моментъ, когато отъ тукъ се даватъ декларации за неутралитетъ, армията получи заповѣдъ за настѣпление. Съ тия ваши насмѣшки вие не можете да парирате нашата борба, не можете да отклоните вниманието на маситъ; тия маси достатъчно много се поучиха, защото много добре знаятъ вашитъ походи, вашата политика, вашитъ начини на действие.

Г. г. народни представители! Едно, обаче, трѣбва да знае капиталистическия свѣтъ, едно трѣбва добре да помни — че днешната война, която тѣ готвятъ, ще дойде въ периода, когато подемятъ на маситъ въ цѣлия свѣтъ е на една висока степенъ, отъ една страна; отъ втора — когато съветската система се достатъчно вече укрепява, и трето, трѣбва добре да държатъ смѣтка за тила на империализма, за колонитъ, кждето клокочатъ, кждето се надигатъ националнитъ революции. Единъ пътъ застрашенъ тилътъ на империализма въ колонитъ, гибелта е близка въ самитъ метрополи. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Д. Нейковъ (с. д): Слава Богу, че нѣмаме колонии!

Г. Костовъ (раб): Вие нѣмате колонии, но ще се прилепите на втория денъ къмъ нѣкоя групировка. Може би още се колебаете, но не ще бѣде далечъ денътъ, когато ще се опредѣлите кжде ще бѣдете. Но едно ние знаемъ, че вие ще бѣдете на страната на империализма противъ Съветска Русия — въ това сме сто на сто убедени.

И. п. Рачевъ (з): Значи вие сте на страната на Съветска Русия.

В. Коевски (нац. л): Защо говорите „вие“ и „ние“?

Г. Костовъ (раб): Говоря за работническата и капиталистическата класи.

С. Момчиловъ (нац. л. о): Тѣ сѣ представители на Русия.

В. Коевски (нац. л): Значи два фронта.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Трѣбва ясно да подчертаемъ и да направимъ своето предупреждение. Азъ ви казвамъ: ако въ 1914 г. имаме единъ социал-демократически интернационалъ, който ви продаде и предаде работническата класа; ако тогава се намѣри само единъ Карлъ Либкнехтъ — освенъ рускитъ болшевики, които единствено се обявиха не само противъ войната и обяви война на войната — трѣбва да ви подчер-

война противъ империалиститъ — който отъ трибуната на германския райхстагъ отказа да гласува кредита за войната и обяви война на войната — трѣбва да ви подчертая, че днесъ още въ самото свое начало войната ще бѣде посрещната отъ трудящитъ се маси въ свѣта подготвени, ръководени отъ своитъ класови партии. (Ржкоплѣскания отъ работницитъ) И не единъ Либкнехтъ ще има, а тѣ ще бѣдатъ стотици, хиляди, милиони, които ще счунятъ престѣпнитъ рѣще на империалиститъ, които биха желали да запалятъ новъ свѣтовенъ пожаръ и то противъ Съветска Русия.

А. Буковъ (з): Ще се задавишъ. Да се вземе бележка за ролята, която водачитъ на комунистическата организация смѣтатъ да играятъ въ тежки дни, въ каквито случайно би изпаднала България.

А. Бояджиевъ (раб): Интересно е, защо пъкъ вие хичъ не обичате да се приказва противъ войната.

А. Буковъ (з): Ти можешъ да говоришъ по законопроекта за розитъ и парфюма, а за войска нѣма какво да приказвашъ.

А. Бояджиевъ (раб): Асенъ Буковъ земеделѣлецъ — напудренъ земеделѣлецъ.

Т. Бошнаковъ (з): Покойниятъ Марковски отъ Шуменъ, тѣсенъ социалистъ, бѣше воененъ прокуроръ и искаше смъртни присѣди за войницитъ.

А. Бояджиевъ (раб): Ако те чуятъ селянитъ, сигурно ще те пребиятъ.

Т. Бошнаковъ (з): Азъ зная какво приказвамъ.

А. Бояджиевъ (раб): Ще патите.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Обичате да ни обвинявате въ туй, че сме се занимавали съ Китай и съ Съветския съюзъ, обаче „тамъ се чука, тукъ се пука“, казва народната поговорка. Тамъ се почна, тукъ ще се свърши. И когато ние говоримъ, че България ще бѣде включена въ антисъветския блокъ, ето кои сѣ нашитъ съображения.

Преди всичко — и г. Геневъ вчера каза това тукъ — България заема едно особено мѣсто. България ще играе ролята на тилъ, на база за една интервенция противъ Съветския съюзъ и специално противъ Кавказъ, . . .

П. Чорбаджиевъ (д): Пада ѝ се тая роля.

В. Коевски (нац. л): Защо плачете за Съветския съюзъ?

Г. Костовъ (раб): . . . за да бѣде отнето Черното море отъ Съветския съюзъ. Затова България ще бѣде включена въ антисъветския блокъ. Дали България е включена въ този блокъ, това знаятъ тукъ господа министритъ, обаче ние сме длѣжни да правимъ своитъ заключения отъ туй, което става у насъ, отъ онова, което наблюдаваме, отъ онова, което четемъ въ пресата. Въ всѣки случай, за мене ходенето отъ столица въ столица не е отъ куртоазия. Ако вие мислите, че отъ куртоазия, както каза г. министъръ Мушановъ, ходите да харчите народнитъ пари, то си остава за ваша смѣтка. Но ние не сме толкова наивни да мислимъ така. Вие ходите по чуждитъ столици по заповѣдъ на голѣмитъ отъ Парижъ и Лондонъ, за да търсите начинъ да изгладите противоречията тукъ между себе си, да притѣпите, макаръ и временно, своитъ противоречия, за да бѣде утре България включена въ антисъветския блокъ. Това ходене на г. Лоренъ до тукъ, до Букурещъ, до Варшава и обратно, минаването на всевъзможни министри, като Фланденъ и други, проектътъ за строежъ мостъ на Дунава, и то въ тази криза, какво показва? Имамъ единъ вестникъ — въ чантата ми е (Взема си чантата отъ банката) — ето го, въ който се пише за този фамозенъ мостъ на Дунава.

Н. Гавриловъ (нац. л): Загуби сламката.

Г. Костовъ (раб): Не е до сламката. Азъ я имамъ сламката и много хубаво я държа. (Смѣхъ)

А. Буковъ (з): Ти изобщо много си загубилъ конца.

Г. Костовъ (раб): Не мога да намѣря тоя ласажъ, но ето въ какво се състои писаното въ тоя вестникъ. Въ

в. „Полска Збройна“ Отонь Барбаръ пише, че е отъ голѣмъ интересъ да се постигне споразумение между Ромъния и България, да се обезпечи построятъ на дунавския мостъ, защото, открито го заявява той, въ случай на една война съ Съветска Русия, Ромъния ще се окаже откъсната отъ Франция въ Черно море и на Ромъния ще бжде необходимо да използва Солунското пристанище. Затуй на всѣка цена трѣбва да бжде построенъ този мостъ.

А. Буковъ (з): Недей разправя какво ще прави Съветска Русия въ случай, че бжде нападната, ами кажи, ако ние бждемъ нападнати, вие какво ще правите.

П. Попивановъ (з): Защо сте противъ тоя мостъ? Той е благоустройствена работа. Ще го използвате следъ години и вие. Ние ще го построимъ сега противъ Русия, а после вие ще го използвате.

Г. Костовъ (раб): Всички столици подредъ ще изредите, ще давате банкети, ще държите речи, ще размѣняте любезности. Нашето убеждение е, че колкото повече приближава войната, толкова повече шетането ви и ходенето ви въ чужбина ще става по-често, толкова скитанията ви отъ столица на столица ще ставатъ по-голѣми, толкова повече военни параходи ще се отбиватъ да ни кажатъ „добъръ день“, . . .

А. Бояджиевъ (раб): Случайно!

Г. Костовъ (раб): . . . случайно, и да отидатъ въ Кюстенджа. И все случайно! Обаче знаете вашата случайностъ до къде довежда винаги. Тя довежда винги до войни.

Сега ще се спра вече на вашата българска политика, да видя дали тукъ ще трѣпите, защото за международна политика вие не трѣпите да ви се говори.

Т. Бошнаковъ (з): Моля, г. Костовъ, единъ моментъ. Въ случай, че България бжде нападната тъй, както сега е обезоръжена и съ малко войска, искаме да знаемъ какво становище ще вземе вашата партия?

Г. Костовъ (раб): Ще стоворя и на тоя въпросъ. Нѣма отбранителна война за насъ, г. г. народни представители. Можете ли ми каза, кой нападна и кой се самоотбраняваше въ 1914 г.?

Т. Бошнаковъ (з): Азъ Ви питамъ и искамъ да отговорите: въ случай че България бжде нападната, какво ще прави вашата партия?

И. Велчевъ (з): Г. Костовъ! Вие всѣки моментъ използвате случая да разправяте за организиране нападение върху Съветитѣ. Чувай, като те питаме: какво ще правите вие, ако насъ нападнатъ? Защо избѣгвашъ да отговоришъ?

Г. Костовъ (раб): Винаги, за да имате моралното право да се оправдавате, вие се криете задъ отбранителни войни, обаче въ сѣщностъ тѣ сѣ завоевателни. Нѣма отбранителни и нападателни войни — всички сѣ нападателни.

Т. Бошнаковъ (з): Отговори точно на въпроса: какво ще прави вашата партия, въ случай че България бжде нападната? Отговори! Страхъ те е!

П. Попивановъ (з): Той тогава ще стане прокуроръ и ще те съди.

Г. Костовъ (раб): Сега дохождамъ на положението на България и ще отговоря и на този въпросъ.

Х. Трайковъ (раб): (Къмъ земледѣлцитѣ) Отъ кого смѣтате вие, че България ще бжде нападната въ този моментъ? Въ Сърбия има революционно движение. Въ Гърция какво става? Все съ туй ни плашите, че България ще бжде нападната! Тая пѣсень е стара!

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Т. Бошнаковъ (з): Искамъ да отговорите конкретно какво ще правите.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители отъ Работническата партия! Разберете, че се намирате въ България и говорете за България! Оставете Русия на страна.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! У насъ милитаризмътъ, армията бѣ създадена още следъ освобождението, и още тогава на българската армия се поставиха задачи отъ външната политика на българската държава. Тая политика се формулира съ една дума: завоевания. Значи, подъ искането за освобождение на брата робъ, фактически вие провеждахте една завоевателна политика. И самиятъ фактъ, че българската дипломация отиде до тамъ, да сключва договори, за да разпокъсва Македония, показва, че действително вашата политика е била политика на заграбване територии, политика завоевателна. Младиятъ български капитализмъ вече търсѣше пазари, младиятъ български капитализмъ имаше свои завоевателни намѣрения — да се разшири къмъ Бѣло море. Иначе не може да се обясни тази подѣлба на Македония. Македония може да бжде свободна и независима само като единъ равноправенъ членъ въ Балканската федерация (Рѣкоплѣскания отъ работниците), а вие отидохте да подписвате единъ предателски, отъ гледна точка интереситѣ на македонското революционно и освободително движение, договоръ, по силата на който вие разпокъсахте живитѣ части на Македония между Сърбия, Гърция и България. И днесъ да не ви е мѣчно за туй положение, защото то е резултатъ на вашата завоевателна политика, то е резултатъ на вашата катастрофална политика. Вие асѣ нищо друго не донесохте на българския народъ. Колко войни правихте? Тия войни случайни ли бѣха? Не, тѣ бѣха организирани, тѣ бѣха подготвени въ продължение на десетилѣтия. И тия войни вие ги завършихте съ поражения и катастрофи. И затѣ трѣбва единъ пътъ за винаги да разберете, че освобождението на потиснатитѣ народи нѣма да дойде по пътя на вашитѣ империалистически завоевателни войни. Защото въ резултатъ въ тия войни, които се водиха за освобождението на поробенитѣ нации, въ свѣта, днесъ, следъ подписването на Версайския миренъ договоръ, въ Европа има поробени народи, наброяващи 44 милиона души, въпрѣки че Франция декларира, че се бори за освобождението на Елзасъ и Лотарингия и въпрѣки че вие воювахте, за да освободите Македония, въпрѣки че и поляцитѣ искаха да освободятъ своята страна, а сега потискатъ много други народности въ своитѣ граници. Днесъ ние се намираме предъ едно прекрояване картата на Европа по такъвъ начинъ, че пѣшатъ подъ национално иго 44 милиона души. Единственъ Съветскиятъ съюзъ издигна формулата: „Миръ безъ анексии и контрибуции и право на самоопредѣляне за народитѣ!“, обаче на васъ това не ви понася и, въпрѣки че Съветскиятъ съюзъ постави въпроса правилно, вие се борите противъ неговата политика.

Г. г. народни представители! Ясно е, че националниятъ въпросъ вие не го разрешихте. Самото ваше излизане отъ тая трибуна да приказвате за малцинства, за поробени, за откъснати отъ България части, говори, че вие завършихте вашата политика съ поражение. Но туй значи ли, че вие сте се отказали? Отъ всички приказки, които слушаме тукъ, макаръ че сме нови въ тоя Парламентъ, както и отъ разнитѣ писания, които четемъ, ние ясно прозираме каква ще бжде политиката на българскитѣ правителства. Тая политика ще бжде къмъ организиране нови войни тукъ на Балканитѣ. Вие ще вървите пакъ по пътя на войнитѣ да разрешавате вашия националенъ проблемъ, вие ще вървите пакъ по пътя на войнитѣ да провеждате своята завоевателна империалистическа политика.

П. Н. Даскаловъ (нац. л.): (Възразява нѣщо)

Г. Костовъ (раб): И азъ казвамъ туй, защото вие не целите националното освобождение, а напротивъ, целите заробването на маситѣ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л.): Съ фрази нѣма да разрешите този въпросъ. И Съветска Русия се готви днесъ, въ този моментъ, за война.

Г. Костовъ (раб): Ще се готви, разбира се, защото вие организирате нападение срещу нея.

П. Н. Даскаловъ (нац. л.): Готви се за защита на интереситѣ си. Съветска Русия не води ли вече една война? тя отиде до Варшава, но я върнаха, та се спрѣ чакъ въ Москва!

Г. Костовъ (раб): Съветска Русия единствена направи искрено предложение за разоръжение, защото ней е нужно да има отдихъ, за да може да реализира своя 5-годишенъ планъ.

П. Даскаловъ (нац. л): А на насъ не е нужно, а? На Русия е нужно, а на насъ не е нужно!

Г. Костовъ (раб): Вие какво искате? Русия да скръсти ръце и да стане плячка на нападателитъ си ли?

А. Буковъ (з): А защо искате ние да станемъ плячка?

П. Даскаловъ (нац. л): Е добре, а Вие искате ли България да стои съ скръстени ръце и да стане плячка? Това е срамота, което говорите! Вие говорите като агентъ на чужда държава, Вие говорите като предъ чужди парламентъ, Вие говорите като агентъ на руситъ. Въ другъ парламентъ нѣма да ви допустнатъ да говорите тамъ. Това е възмутително и ние нѣма да ви допустнемъ да говорите така!

А. Буковъ (з): Не като агентъ говори, а е агентъ.

П. Даскаловъ (нац. л): Какъ тъй?! Русия не щѣла да скръсти ръце, а България трѣбвало да скръсти!...

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: (Къмъ оратора) Вие българинъ ли сте?

Г. Костовъ (раб): Да.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Тогава говорете за българската армия, за нейния бюджетъ и за интереситъ на България, а не за интереситъ на Русия. (Глъчка)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Г. Костовъ! Ще Ви отнема думата. Бждете повече българинъ и престанете да занимавате Парламента съ Вашитъ виходки. Разберете, че не сте въ руския парламентъ, а сте въ българския Парламентъ.

Х. Чолаковъ (з): Какъвъ ти парламентъ въ Русия! Тамъ нѣма парламентъ.

Т. Бошнаковъ (з): Той отдавна е станалъ руски агентъ, какво ще става българинъ!

Д. Икономовъ (раб): (Влиза въ пререкание съ народни представители отъ мнозинството)

К. Бончевъ (нац. л): (Къмъ Г. Костовъ) Вие сте чуждъ агентъ и не трѣбва да се качвате на трибуната.

Нѣкой отъ мнозинството: Защищава Русия и ѝ дава право да се организира, а иска България да стои съ скръстени ръце!

Другъ отъ мнозинството: А отде да знаемъ, че България нѣма да бжде нападната отъ Русия?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Костовъ! Имате още петъ минути.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни представители! Оставатъ ми още 5 минути.

Отъ работницитъ: 10 минути.

Г. Костовъ (раб): Г. г. народни преставители! Но армията у насъ не се използва само за завоевателни цели. Ние имаме дати въ българската история, които ясно посочватъ за какво още се използватъ българскитъ въоръжени сили. Тѣ се използватъ вече и за закрепване господството на българската буржоазия вътре. Датитъ 9 юний, септември 1923 г. и други показана за какво се използва още българската армия.

Нѣкои отъ мнозинството: А какъ е въ Русия?...

Г. Костовъ (раб): Тя е народна дотолкозъ, доколкото въ нея служатъ работници и селяни, обаче по своята политика, която е политика ваша, тя е противонародна и класова.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Моля Ви се.

Н. Гашевски (нац. л): Какъ можете да говорите, че е противонародна?!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Отнемамъ Ви думата за тая фраза, че българската армия е противонародна. Българската армия не е противонародна.

Отъ работницитъ: А 9 юний? ... (Тропане по банкитъ отъ мнозинството)

Г. Костовъ (раб): (Говори нѣщо, но не се чува отъ тропането на мнозинството и викове „Долу!“)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звъни) Отнемамъ Ви думата. Стенографитъ да не пишате.

Г. Костовъ (раб): (Продължава да говори, заглушаванъ отъ тропане и викове „Долу!“ — Протести отъ работницитъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Продължава да звъни) Г. Костовъ! Отнемамъ Ви думата. Нѣмате думата.

Г. Костовъ (раб): Дайте ми да завърша.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Нѣмате думата.

Г. Костовъ (раб): Не можете да ми отнемате думата. (Тропане отъ мнозинството и викане „Долу!“ — Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Костовъ! Отнемамъ Ви думата. Напустнете трибуната.

Г. Костовъ (раб): (Слиза отъ трибуната. Тропане отъ мнозинството. Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Костовъ! Отнемамъ Ви думата.

Г. Костовъ (раб): Какъ може да ми отнемате думата? (Тропане по банкитъ отъ мнозинството и викове „Долу!“)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Костовъ! Отнелъ съмъ Ви думата. Нѣмате думата!

Г. Костовъ (раб): Дайте ми думата за лично обяснение. (Силно тропане по банкитъ отъ мнозинството и викове „Долу“. Ржкоплѣскания отъ работницитъ)

В. Коевски (нац. л): Агенти на Съветска Русия! Рубладжии! Вие получавате рубли. (Възражения отъ работницитъ). Не ви е срамъ!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Кръстю Пастуховъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Нека се смѣе г. Ляпчевъ сегъ. Нека се подиграва. Той ги докара.

А. Ляпчевъ (д. сг): Вашето поведение ги докара, а не г. Ляпчевъ!

Н. Гашевски (з): (Къмъ работницитъ) Противонародна е вашата армия.

П. Стоевъ (раб): Защо отнемате думата?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Защото въ българския Парламентъ не може народенъ представителъ да държи езикъ на хулиганъ.

П. Стоевъ (раб): Насилствено отнемате думата.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Не само насилствено ще отнемаме думата на онзи, който не знае да се държи, а всички ви насилствено ще изпдлимъ. Това да го разберете! (Възражения отъ работницитъ) Тукъ има редъ, тукъ е Народно събрание.

А. Бояджиевъ (раб): (Казва нѣщо)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата.

А. Бояджиевъ (раб): По това предупреждение на г. министъръ-председателя искамъ думата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Нѣмате думата!

Има думата народният представител г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! За да изразя по-ясно становището на нашата партия, преди всичко, относително нуждата отъ икономии въ всѣко ведомство, азъ нарочно вземахъ думата по военния бюджетъ. Моята задача не е да се спирамъ на отделни параграфи и да ви посочвамъ какъ какво трѣбва да се направи, за да станатъ нужните съкращения. Предъ васъ бихъ могълъ да си послужа съ изразителната популярна между народа формула: „отъ царя до пшдаря“ въ това изключително време, при тази страшна криза, която прекарва страната, ние сме длъжни да направимъ съкращения. Като държа смѣтка за изложението на г. министъра на финансите относително това, какви изгледи има той да ни даде единъ уравновесенъ бюджетъ, азъ за себе си не полухъхъ увѣреніе, той да е увѣренъ, че ще може да балансира бюджета. Той се стреми къмъ това, но той не е увѣренъ дали ще сполучи да създаде такъвъ бюджетъ. Азъ внимавахъ и чухъ думитъ му, по-скоро страховѣтъ му, че що се касае до платежния и до търговския балансъ и тѣ влѣхъватъ голѣми безпокойствия. Следователно, всички тия фактори — бюджетенъ, платеженъ и търговски балансъ — ако не се взематъ нужните мѣрки, за да не се компрометиратъ финансите на нашата страна, могатъ да доведатъ до положението, въ което се намиратъ Гърция и Австрия и да не можемъ да посрещнемъ изплащането заплатитъ на чиновниците.

Ето защо, би било желателно, г. военниятъ министъръ да направи съответните съкращения, макаръ, като специалистъ, да държи на необходимостта отъ по-голѣми военни разходи, защото всѣки специалистъ най-добросъсѣстно е склоненъ къмъ подобни заключения. Азъ и къмъ него отправямъ апелъ, и преди всичко къмъ него, да се направятъ съответните съкращения и въ военното ведомство. Зная, че въ този курсъ на съкращение на военния бюджетъ, който въ миналото е приеманъ съ ржкоплѣскания и безъ разисквания и се е смѣтало за оскърбление, ако нѣкой депутатъ го подхвърли на критика, не ще се смѣтне отъ нѣкои за удобно въ пленума да се върви параграфъ по параграфъ и да се посочватъ конкретно ония съкращения, които по мнението на една или на друга група биха могли да станатъ и въ военния бюджетъ; Народното събрание днесъ не може да изиграе тази роля; но мисля, че въ случая най-добра роля би могло да изиграе правителството и специално военниятъ министъръ.

Г. г. народни представители! Като говоря за съкращения и въ военното ведомство, азъ съвсемъ не разбирамъ съ това, че България се радва на кой знае какъвъ милитаризъмъ, особено ако държимъ смѣтка за развой на военните сили въ нашитъ съседни държави, да речемъ. Сърбия на първо мѣсто. Нѣма да се излъжа, мисля, ако кажа, че отношението на нашитъ военни сили къмъ силитъ на Югославия може би е 1 къмъ 10; съ други думи, че Югославия, поради туй, че не е ограничена отъ никой договоръ за миръ, освенъ по бюджетни причини, въ какъвъ размѣръ да развие своитъ военни сили, разполага съ една голѣма армия, и България никога не би могла да я стигне, дори, ако къмъ цифритъ на установената по договора за миръ армия прибавите и цифритъ, които изнасятъ въ Женева или другаде, като тайна или прибавъчна частъ на българската войска. Ако е дума да има нѣкаква пропорция между въоръженитъ сили на балканските държави, безъ съмнение, на първо мѣсто трѣбва да направятъ съкращения ония страни, които чрезмѣрно и безъ нужда сж развили своя милитаризъмъ.

Тѣй че, като говоря за съкращения въ военния бюджетъ, нека не се вадятъ заключения, че ние искаме съ това да подсказемъ, че нашата армия носи нѣкаква агресивностъ, или че тя по такъвъ начинъ е организирана, че би могла въ единъ уреченъ моментъ да премине въ настѣпление и да изпълни оная задача, за която се е готвила въ миналото, до преди войнитъ.

Нѣма съмнение, въ оная епоха нашата армия, следвайки единъ приселенъ и погрѣшенъ пътъ, се разви чрезмѣрно, непосилно за нуждитъ на България, неестествено за срѣдствата, съ които тя разполагаше, и, очевидно, този катастрофаленъ край, който ние преживѣхме, поради липсата и на симетрия, много лесно можеше да настѣпи.

Г. г. народни представители! Ако независимо отъ манталитета, стремленията, желанията на партии и политики въ нашата страна да създадатъ пакъ по стария образецъ една войска, по силата на мирния договоръ, ние сме принудени да я държимъ въ ограничени размѣри — и следо-

вателно, тя да не може да изпълни друга задача, освенъ да отбранява нашата страна — съ толкова по-голѣмо право въ днешната епоха ние можемъ да говоримъ за разоръжението. Защото днесъ всички тия въпроси — за разоръжението, за репарациитъ, за свѣтовната криза, за война или миръ, демокрация или диктатура — сж преплетени и не само занимаватъ свѣта, но тѣ го изправятъ предъ една голѣма задача, която трѣбва да бѣде безотлагателно разрешена, ако действително искаме да вървимъ изъ единъ новъ пътъ. Затова съ толкова по-голѣмо основание, не само ние социалиститъ, но и всички демократи иматъ интересъ да се явятъ проповѣдници и носители на тая политика на разоръжение, на интернационални споразумения противъ милитаризма, чрезмѣрно развитъ подиръ войната.

Нѣма нужда да излизамъ предъ васъ съ статистически данни, за да ви посоча, че наистина всѣка една отъ държавитъ, които не сж ограничени по мирните договори съ никакви стѣснителни клаузи, сж увеличили своитъ военни срѣдства. Днесъ Европа дава годишно около 20 милиарда лева златни за удовлетворяване на своитъ военни нужди. Бихъ добавилъ: днесъ капиталистическа Европа не може да се освободи отъ политиката на империализма. Не само военни, но и буржоа ще намѣрите, които мислятъ, че проповѣдитъ за миръ сж едни временни настроения на народитъ и на държавниците, че тѣ ще отлетятъ съ течението на времето, и най-накрая пакъ ще възкрѣсне политиката на въоръжения миръ.

Наистина, въ днешното общество, основано на експлоатацията на капитализма, войната е една негова спътница, едно присъщо негово проявление. И най-лесно въ такова общество, кждето конфликтитъ и запалителнитъ материали изобилствуватъ, може да се прибѣгне до военна намѣса, често пъти даже като плодъ на случайности или на волята на нѣкои странични, безотговорни фактори — както се подхвърля това отъ нѣкои страни даже за все-свѣтската война. То е вѣрно. И ако ние можемъ да си представимъ обществото, къмъ което се стреми една частъ отъ свѣта — най-голѣмата демократична и социална сила — тогава заеднажъ конфликтътъ между държавитъ и народитъ отъ стопанско, политическо, финансово, териториално, народностно естество, въ скоро време ще бѣдатъ разрешени, и наистина единъ траенъ миръ, за който е копнѣло човѣчеството столѣтия подредъ, ще бѣде въдворенъ безвъзвратно и завинаги. Азъ вѣрвамъ въ идването на този новъ свѣтъ. Но то нѣма да стане безъ тежки борби и нѣма да дойде изведнажъ, като по едно чудо.

Като се връщамъ на думата си, трѣбва да добавя, че въ днешно време не само капиталистическа Европа, империализмътъ, точи оржжията си и увеличава материалната военна мощъ. Сѣщата вода гази и Съветска Русия, тая държава, която дойде въ името на мира, и се мотивира, че се намира въ отбрана противъ агресивнитъ намѣрения на империалистична Европа. Тя е, която създава на национална почва прѣкомѣренъ милитаризъмъ; и тя, както империалиститъ, използва конфликтитъ между разнитъ държави и народи, не за да способствува за мирното имъ уреждане, а за да носи главната на пожара и да ускори вмѣкването имъ въ една война, много по-страшна, много по-зловеща и съ по-лоши послѣствия отъ досегашнитъ.

П. Стоевъ (раб): Социалдемократията не е ли достойно куче на империализма?

К. Пастуховъ (с. д): И това, г. г. народни представители, е една концепция на руския ленинизмъ, на болшевизма. Речъта на преждеговорившия ораторъ ме кара да му напомнимъ авторитетното слово на марксистския теоритикъ Бухаринъ въ единъ отъ конгреситъ по въпроса за войната и мира, за да се види различието между социализма и болшевизма. Ние социалиститъ приемаме, че капитализмътъ създава източникитъ на войната; но при все това, ако има демокрация и желание въ управницитъ, въ капиталистическото общество, може и въ следвоенната епоха да се въдвори единъ траенъ миръ, може едно разоръжение да настѣпи, могатъ репарации да бѣдатъ премахнати, може ревизия на договоритъ да бѣде дадена, за да се премахнатъ различията между победители и победени и за да има еднаква сигурностъ въ правата и въ гаранциитъ на държавитъ, голѣми и малки, победители и победени. Болшевизмътъ ни противопоставя, че това е една химера и че, напротивъ, съ една желѣзна необходимостъ войната върви съ капитализма, тя е неговъ гробкопателъ, тя дори е и желана, за да настѣпи въ вж-

трешността на всяка една страна революционна ситуация, т. е. гражданска война, чрез която работници и селяни да завземат държавната власт и да въдворят социалистически режим.

П. Стоевъ (раб): Против който сте вие.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не съмъ противъ това, нито азъ, нито международниятъ социализъмъ. Ние сме за мира, който смѣтаме за най-върховно благо, и за запазването на който човѣцитѣ сж длъжни да направятъ най-големъ компромиси, защото това ще бѣде най-великото постижение на свѣта.

Р. Рангеловъ (раб): Защо тогава не възприехте предложението на Литвиновъ за всеобщо разоръжаване? Защо вториятъ Интернационалъ, на който и вие сте членъ, не го възприе?

К. Пастуховъ (с. д.): Ето въ конфликта между Япония и Русия международниятъ социализъмъ, който отрича болшевиизма, издава манифестъ, съ който напомнява на правителствата да стоятъ далечъ отъ каквито и да било провокации и внушава на работническата класа, както и на всички народни маси, да бѣдатъ противъ всяка една акция на провокация между Русия и Япония, чрезъ която би се запалила войната, или чрезъ която империализъмътъ би застаналъ на страната на Япония противъ Съветска Русия.

Отъ работниците: Да се запази буржоазията.

К. Пастуховъ (с. д): Даже единъ отъ виднитѣ руски социалдемократи, Абрамовичъ, говори въ този смисълъ, като изразява становището на меншевишката партия. Ние винаги сме искали да я запазимъ, но Съветска Русия винаги е държала на милитаризма и на развитието на своитѣ собствени военни сили. Тамъ работничесвото и маситѣ, които казватъ, че сж за мира, едва ли се възхищаватъ толкова отъ Сталинъ, колкото отъ Ворошиловъ, изобразенъ на хубавъ конь, конкуриращъ съ „катанитѣ“ на рускитѣ императори.

П. Стоевъ (раб): Буржоазията все за такива плаче. Чудесно подготвяте психологически войната.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не се боя, че ме таксувате така. Вие нѣмате човѣшки отношения, даже и когато искате да защитите единъ диктаторски режимъ, противъ същността на когото възстава цѣлото мое убеждение и същество.

П. Стоевъ (раб): Както буржоазията, разбира се; както Мушановъ и Буровъ.

К. Пастуховъ (с. д): Вие сте млади да обвинявате другитѣ, но вие трѣбва да помните, че въ 1914 г., когато имаше нужда да бѣде вмѣкната България въ една непопулярна война и когато управниците почувствуваха, че трѣбва да привлѣкатъ не само военнитѣ, но и народнитѣ маси, тѣ докараха Парвуса.

П. Стоевъ (раб): Той е отъ втория Интернационалъ.

К. Пастуховъ (с. д): Парвусъ, заедно съ Кирковъ, въ онова време, когато събранията бѣха забранени, по силата на военното положение, получиха разрешение — идете, справете се въ архивитѣ на Министерския съветъ — собственоръчно написано отъ тогавашния министъръ-председателъ, Радославовъ, че събранието въ „Нова Америка“ се разрешава.

П. Стоевъ (раб): А Георги Кирковъ какво каза следъ събранието? Недейте кошулствува.

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Георги Кирковъ и Парвусъ дадоха телеграма, че събранието излѣзе величествено и рѣкоплѣсканията на работниците показватъ, че България е готова да върви на страната на централнитѣ сили противъ азиатска Русия и царизма.

П. Стоевъ (раб): Парвусъ е социалдемократъ.

П. Фенерковъ (раб): Цѣлиятъ втори Интернационалъ застана на страната на империализма.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ нѣма да споря съ малчугани като васъ, (Смѣхъ) които сж изпратени да изпълняватъ ролята на стрелци въ Народното събрание.

П. Стоевъ (раб): Ето още една провакация!

К. Пастуховъ (с. д): Ако сте хора, достатъчно е да разбирате и да чувате що ви се говори.

Г. Енчевъ (з): Най-хубаво е Народното събрание да разоръжи тия стрелци и да се освободи отъ тѣхъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Колкото да не зависи отъ малка България разрешението на този въпросъ, защото какво представлява тя въ Женева и въ Лозана, кждето по конференцитѣ се сблъскватъ грамадни интереси на голѣми държави, кждето се пушатъ въ ходъ задкулисни игри и сдѣлки между едни и други, все пакъ мисля, че ние за себе си и за свѣта ще бѣдемъ по-полезни, ако застанемъ ясно и решително на позициитѣ на разоръжението. Не разоръжение, обаче, както нѣкои го турятъ въ формата на дилема или всички разоръжени, или всички въоръжени. Това е една погрѣшна позиция. Разоръженитѣ, колкото и да се засилватъ, едва ли ще имъ бѣде позволено нѣкога да бѣдатъ въоръжени. Тѣхнитѣ интересъ е да продължаватъ тая политика на разоръжение, която има своето начало още въ сключаването на мирнитѣ договори. Съответнитѣ текстове на тия договори трѣбва да се тълкуватъ не както искатъ победителитѣ, въ смисълъ, че обезоръжаватъ победенитѣ, за да запазятъ за себе си една привилегия, или да гарантиратъ единъ миръ, съгласно буквата на договоритѣ, а да се тури едно начало на разоръжението на държавитѣ, като необходимо за пълното имъ обезоръжение.

Азъ не съмъ толкова оптимистъ, за да мисля, че конференцията ще има за задача пълното разоръжение така, както, напр., се рисува въ романа на Берта фонъ Сутнеръ — „Долу оржията“. Това ще бѣде по-скоро началото на ограничение, на намаление на въоръженията, но то трѣбва да бѣде дадено. И трѣбва да се разбере, или че сж неспособни управляващитѣ, ръководителитѣ на европейскитѣ сѣдбини, да дадатъ въ днешния моментъ удовлетворение на копнежитѣ на народитѣ въ свѣта, безъ разлика на политическа принадлежностъ, или, ако сж способни, да се отзоватъ на тѣзи копнежи и да почнатъ една реална политика на разоръжение, като свършатъ съ подкомисиитѣ и съ безкрайнитѣ разбори на това, кое е офанзивно оржие, кое е дефанзивно, що трѣбва да стане съ едни подводници, съ параходи, съ други оржия, които съвременната военна техника измислюва постоянно. Предъ туй е изправенъ свѣтътъ, особено въ единъ моментъ, когато конференцията заседава, а пушекътъ въ далечния изтокъ се долавя. Въ конфликта между Япония и Китай империализъмътъ взима връхъ чрезъ надмощието на военнитѣ партии и, следователно, въ една или друга форма може да се стигне до военна акция.

П. Стоевъ (раб): Интересно е, г. Пастуховъ, какво прави въ Япония социалната демокрация сега.

К. Пастуховъ (с. д): Ето защо, по моео схващане, и нашата делегация трѣбва ясно и категорично да застъпи една позиция на разоръжение. Само чрезъ такава политика ние можемъ да добиемъ равенство въ силитѣ и въ сигурността и да намалимъ границитѣ между победители и победени, като се изхвърлятъ и всички одумки, които на първо мѣсто изтъква Франция, чрезъ своята формула „сигурностъ, арбитражъ и разоръжение“ — най-първо, сигурностъ — и като се противопостави тя на формулата „едновременно разоръжение, сигурностъ и арбитражъ“, еднакво и контролирано въ рамкитѣ на оная сигурностъ, която държавитѣ иматъ понастоящемъ.

Азъ мисля, че ако делегатитѣ на Съветска Русия не играятъ въ тая конференция ролята на демагози и на агитатори съ популярни лозунги, знаейки предварително, че нѣматъ никакъвъ шансъ да бѣдатъ възприети, една отъ прѣчкитѣ за намаление на търканията между разнитѣ интереси на държавитѣ ще бѣде премахната. Русия не е прѣчката, но тя е сжщо тѣй една отъ прѣчкитѣ, гонейки свои цели и вървайки, че разоръжението е невъзможно.

П. Стоевъ (раб): Тя гони цели за защита отъ нападение.

Р. Рангеловъ (раб): (Къмъ К. Пастуховъ) Вие демагогствувате.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

К. Пастуховъ (с. д): Коя защита цели Русия, която въ днешно време има най-силната и най-добре екипираната армия въ Европа?

П. Стоевъ (раб): И при все това харчи за армията си само 5% отъ бюджета си.

К. Пастуховъ (с. д): И вие говорите, че спрямо тая 160-милионна държава, България имала завоевателни и нападателни намерения! Честото повтаряне на тѣзи демагогски обвинения трѣбва да накара, мисля, българското правителство най-после да ги опровергае по най-категориченъ начинъ, за да се разпръсне една легенда. Мжчно може да се каже, че и други империалистически страни организиратъ съзнателно военна кампания противъ Русия. Цѣло безумие е да се твърди, че една шепа българи, свързани съ руския народъ по минало, по вѣра и по кръвъ, стояли съ вѣкове коѣнопреклонно предъ руския народъ, ще сж способни да извършатъ това безчестие — да комплотиратъ противъ съветската държава.

П. Стоевъ (раб): Заедно съ французитѣ.

А. Буковъ (з): Много добре сте ориентирани, дяволъ да го вземе, всичко знаете!

К. Пастуховъ (с. д): Ние не се интересуваме отъ вътрешната политика на Съветска Русия, за да се мисли, че тя опредѣля отношенията или линията на поведение на България.

П. Стоевъ (раб): А съ кого се бихте презъ 1918 г. въ Добруджа? Нали съ рускитѣ войски?

К. Пастуховъ (с. д): Е, мене ли питате?

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Ние ли отидохме да търсимъ руситѣ, г-не, или тѣ дойдоха да се биятъ съ насъ?

П. Стоевъ (раб): Рускиятъ царизъмъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Тогава недейте задава такъвъ въпросъ.

П. Стоевъ (раб): Но и така не може да се говори, както говори г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Азъ мога да изповѣдамъ предъ васъ, че винаги съмъ билъ единъ отъ „непоправимитѣ“ русофили и съмъ говорилъ: не плюйте въ кладенеца, отъ който утре може да ви стане нужда да пиете вода. Вие мене ли обвинявате, когато вашитѣ другари, вашитѣ предшественици тукъ, бѣха германофилитѣ и орждията на кайзера, за да разрушаватъ царската крепостъ?

А. Певевъ (раб): Това се казва социалфашистска лѣжа.

Председателстващ Н. Шоповъ: Г. Пастуховъ! Позволете. (Къмъ работниците) Г-да! Предупреждавамъ Ви, че ще предложатъ изключването на цѣлата Ви парламентарна група, ако продължавате по такъвъ недостоеенъ начинъ да шиканирате народнитѣ представители, които говорятъ отъ трибуната. Разберете това. (Възражения отъ работниците) Казвамъ ви го и съ силата, която имамъ като председателъ, ще го направя.

Продължавайте, г. Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Не искамъ да влизамъ въ полемика съ господата (Сочи работниците), но понеже ме настѣпватъ, нека кажа една истина, най-после интересна като история.

А. Наумовъ (раб): Участието ви въ 9 юний.

К. Пастуховъ (с. д): Когато бѣхме силни и се сключи мирътъ въ Букурещъ, тогавашниятъ подпредседателъ на Народното събрание, покойниятъ д-ръ Момчиловъ, интименъ приятелъ на Киркова — разбираха се много по плановѣта на кайзера — изпрати телеграма на Радославова съ копие до Киркова. Единственъ отъ Народното събрание, този краенъ „миролюбецъ“ и противникъ на германския милитаризъмъ се удостои съ радостната вестъ: „Извихме главата на Ромъния, и сключихме мира, като на-

карахме ромънитѣ да го подпишатъ съ сжщата писалка, съ която тѣ ни накараха да подпишемъ позорния Букурещки миръ презъ 1913 г.“

П. Стоевъ (раб): Трѣбваше да се воюва, значи. Пустата социална демокрация — къде била!

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Връщамъ се на думата си, за да свърша съ въпроса за разоръжението. Сѣмѣтамъ, че нашата делегация трѣбва да следва тази политика. Къмъ това имамъ да добавя и една мисль, лично моя, която за васъ може да бжде еретична. Азъ мисля, че България трѣбва да застъпва не, както мнозина говорятъ, наборна армия безъ друго — нѣма да дадатъ наборна армия на България — но свобода въ избора на системата, което значи известна компромисна формула, а най-главно — разоръжението. И съмъ убеденъ, че ако у насъ има този манталитетъ, могатъ да се постигнатъ известни резултати.

Вчера отъ тая трибуна се изказаха много песимистични настроения за Обществото на народитѣ. Това е право, но тамъ не сж египетски мумии; тамъ сж представители на политиката на разнитѣ държави. Ако вие имате представители демократични, миролюбиви, естествено е, и Обществото на народитѣ ще функционира по-човѣшки и ще върви съ по-усилени крачки напредъ. Затова и политиката на разоръжение и на миръ е преплетена, както съ въпроса за репарациитѣ, така сжщо и съ въпроса за свѣтовната демокрация. Тамъ, дето демокрация не сжествува, дето е компрометирана, изтласкана отъ властѣта, дето ѝ е отнета възможността да стигне до управление, тамъ взематъ връхъ консервативни, империалистични течения. И естествено е, че разоръжението ще бжде само една фразеология, съблазнителна формула.

П. Стоевъ (раб): Интересното е...

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Стига сте прежсвали. Само съ Васъ ли ще се занимаваме?

П. Стоевъ (раб): Когато ние говоримъ, всички ни прекжсватъ.

К. Пастуховъ (с. д): Демокрацията, за съжаление, не върви прямолинейно къмъ върховетѣ, развитието напредъ не се извършва съ еднакъвъ устремъ, паралелно и подъ единъ знаменателъ въ всичкитѣ страни. Ние виждаме, че докато въ Франция лѣвицата, демокрацията, миролюбивото течение въ сегашнитѣ законодателни избори взе връхъ, въ Германия се надигна една антидемократична фашистска вълна; републиката, както и днешниятъ режимъ сж заплашени — всички тия явления компрометиратъ, спъватъ разрешението на тежкитѣ проблеми, предъ които свѣтътъ е изправенъ въ този моментъ. За да се избѣгне катастрофата, която би била неминуема, всички тия проблеми — репарации, разоръжение, военни дългове — сж тѣсно свързани и трѣбва да бждатъ едновременно разплетени. Ако има тази неспособностъ въ управлението на буржоазията, която, бита на стопанския фронтъ, държи се на политическия фронтъ и упорствува, о, тогава свѣтътъ ще върви къмъ нови катаклизми. Но азъ мисля, че въпрѣки всичко, все пакъ шансоветѣ за едно по-надеждно и по-оптимистично разрешение, чрезъ поставяне началото поне на разрешението на проблемата, не сж пропаднали. Тамъ може да има една надежда или единъ малкъ оптимизъмъ въ обхванатия песимизъмъ не само насъ, малкитѣ българи, но изобщо цѣлия свѣтъ въ днешнитѣ критични моменти.

Г. г. народни представители! Въ свѣта, докато говоримъ за демокрация, вие виждате, че се надига военна, милитарна сила, не като орждие на правителствата за постижение на външни цели, но вече като самостоятелна властъ, за постижение на вътрешно-политически цели. Да ви напомня за Южно-американскитѣ държави, да ви напомня за прѣсния примѣръ съ Япония, дето военната партия свали, уби министъръ-председателя; иска тя да се наложи и, следователно, да задуши вътрешнитѣ свободи, както и да получи по-благоприятни условия за постижение на външни задачи, за провеждане на една империалистична политика. За Турция знаемъ, за Италия знаемъ, за Югославия сжщо, но ето и въ Германия, като противовесъ на хитлеризма, а може би и на социалната демокрация, за да се отстранятъ двѣтъ крайности въ управлението, генералитетътъ, начело съ Шлайхероци и Хамершайнтови, надига глава и е готовъ на едно военно промунциamento за постижение на вътрешно-политически цели. Безъ съмнение, туй за-

силване на милитерната власт въ вътрешното управление на държавата нѣма да бѣде полезно, както за вътре, а тъй също и за едни нормални, демократични и въ посока на миръ направления. Нѣма да бѣде много приятно за оная политика, олицетворителъ на която се явяваше голѣмиятъ французинъ, покойниятъ Брианъ, който малко преди смъртта си бѣше заявилъ, че, дори ако се махне отъ това мѣсто, той продължава да вѣрва въ организацията на мира и ще вземе бастуна си на стари години да се яви неговъ страшенъ и непреклоненъ защитникъ. Е, добре, и въ Франция реакцията — като отзвукъ на Германия, а и нейната природа е такава: — заявява: „Е, добре, човѣкътъ си отиде, умре, неговото дѣло трѣбва също да бѣде съборено“.

Г. г. народни представители! Азъ искамъ също да свържа тая моя идея и съ вътрешното управление. Искамъ безъ заобикалки да изкажа моето становище по въпроса. Азъ съмъ слушалъ тукъ и отъ предшественицитѣ на г. военния министъръ да заявяватъ публично, че 9 юний не ще се повтори и нѣма вече да оставимъ армията да се намира въ управлението на държавата. Не искамъ да кажа, че тя или нейнитѣ представители, било тогава, било въ друго време, не сѣ имали държавни съображения, за да се намѣсятъ въ политиката и да възстановятъ, както се казва, конституционния редъ и свободитѣ на гражданитѣ. Азъ не мога да скрия предъ васъ, че и политическитѣ партии, които претендиратъ за парламентарно управление, грѣмовито защитаваатъ — най-вече когато сѣ въ опозиция — конституцията и свободата на гражданитѣ, а когато сѣ на власт, обръщатъ другото листо, че тѣ нѣматъ прегрѣшения и престѣпления къмъ българската конституция и къмъ държавата. Та, следователно, и тѣзи партии, които държатъ — споредъ мене, искрено трѣбва да държатъ — за конституцията и за народната воля, не трѣбва да прибѣгватъ нито въ опозиция, нито на власт, нито съ помисълъ, нито съ слово, нито съ дѣло къмъ една система на насилие и на обезправяване българскитѣ граждани. Ние всички, които се труфимъ съ името демокрация, трѣбва наистина да разберемъ нейната сѣщностъ и да долавяме потребата на България отъ едно демократично управление, да схващаме нуждата за нашата страна да ѝ обезпечимъ, заставайки на почвата на конституцията, единъ свободенъ и действително конституционенъ режимъ. Народнитѣ настроения могатъ да се мѣнятъ, могатъ да бѣдатъ плодъ не на разумъ, не на съзнание, а на заблуждение — ако искате и на чрезмѣрна демагогия — но народната воля трѣбва да намѣри изразъ. И колкото по-малко нейниятъ ръстъ, ако и не напълно съзнателенъ, срѣща съпротивата на терора, толкова по-добри гаранции се създаватъ за истинско нормализиране положението у насъ. Мене този въпросъ ме интересува и, вѣрвамъ, трѣбва да интересува и всички васъ. Въ днешно време за малка България ще бѣде честъ да не се съблазнява отъ ония вѣлни на реакция, на диктатура — цивилна или военна — за постижение на каквито и да било цели отъ вътрешната или отъ външната политика. Затова азъ бихъ се обърналъ къмъ г. военния министъръ да ни предпазва отъ такава една напасть и да бди, щото началницитѣ и други органи на нашата войска да не се съблазняватъ отъ примѣритѣ на странство, нито пъкъ отъ нѣкакви настроения или нѣкакви си мними вътрешни нужди и да трѣгнатъ по единъ пътъ, който — volens — polens, мимо волята и желанието на едни или други — може да доведе до нежелателни работи. Азъ мисля, че е време, като говоримъ за нашата войска — разбирамъ преди всичко военноточилницитѣ — да кажемъ, че тя трѣбва да бѣде далечъ отъ партизанство и отъ партии. Азъ не ги обвинявамъ въ партизанство, нито сега, нито въ миналото.

П. Стоевъ (раб): А на 9 юний? . . .

К. Пастуховъ (с. д): Азъ знамъ, че тѣ могатъ и знаятъ да изпълняватъ своя дългъ, като дисциплинирани войници, . . .

С. Димитровъ (раб): А Вие изпълнявате своя дългъ на социалпредателъ.

К. Пастуховъ (с. д): . . . и то съ по-голѣмъ куражъ и себепожертвование, отколкото мнозина, които се труфятъ съ прозвището революционери, но които, най-накрая, даватъ много доказателства, че животътъ имъ е скѣпъ. Не е, обаче, за храбростъ, за кавалерство, за честна дума.

П. Стоевъ (раб): А 30 хиляди избити какво е?

К. Пастуховъ (с. д): Азъ отъ васъ нѣма да се влиня. — Г-да! Ние имаме интересъ, заради нормалното развитие на страната, нито да погулваме истината, нито да клеймимъ което и да било съсловие само защото ние стоимъ на противния полюсъ. Ние, неговитѣ противници, имаме право и длъжностъ на лоялни отношения — и ние къмъ тѣхъ, и тѣ къмъ насъ — къмъ българския народъ.

Въ България, не мога да скрия, има една агитация или, ако думата ми е силна, има една експлоатация отъ известни кръгове съ името на армията или нѣкои нейни ръководни кръгове — че тѣ съчувствуватъ на нея. Има емисари, звани и незвани, които искатъ да говорятъ отъ името на армията. Има и действия, които се вършатъ, и които на мене винаги сѣ правили неприятни впечатления. Азъ не смѣтамъ, че на армията и на България се услужва, ако постоянно тия кръгове се труфятъ съ едно родолюбие, патентовано, и ако по всички паради, зрелища, наредъ съ официалнитѣ организации вървятъ и други, като придадѣчни части, и следъ това нѣкои отъ тѣхъ си позволяватъ да експлоатиратъ тия връзки за целитѣ на една политика, каквато войската и нейнитѣ началници не сѣ имали или не би трѣбовало да иматъ никога.

Азъ бихъ желалъ началницитѣ на нашата войска, съобразявайки се съ духа на новото време, не да я учатъ — това не искамъ да кажа — не да я упражняватъ въ политика, но мисля, че нѣма да вършатъ партизанство, ако я калятъ, ако ѝ внушатъ едно почитание, едно уважение къмъ българската конституция. Всички ние трѣбва да имаме това уважение. И тамъ, въ войската, нея да пазятъ и заради нея да радѣятъ! Това сме длъжни да правимъ всички ние. Разбирате мисълта ми. Азъ не казвамъ, че у насъ всичко върви по медъ и масло, но не искамъ да се заразяваме отъ чужди примѣри и да се увличаме въ работи, които могатъ да препънатъ нормалното развитие на нашата страна, отъ което като логично заключение следва, както обърнахъ вниманието на нашитѣ военни, а тъй също и на нашитѣ цивилни, че ние не вѣрвимъ въ правия пътъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Това е вѣрно.

К. Пастуховъ (с. д): Не се следва една народна политика; нашитѣ дѣла не вървятъ въ хармония съ нашитѣ проповѣди. Ние, цивилнитѣ, създаваме партии, братоубийствени фронтове и апелираме сегизъ-тогизъ за намѣсата на войската — и чрезъ това излагаме нейния престижъ — за да въдвори редъ; едни казватъ, а други вадятъ заключение, да вземе страната на единия фронтъ. Длъжностъ преди всичко е на новата властъ, въ името на тия гласове, които има, да усвои една политика на пълна законностъ, на прогонване партизанството, на икономии, на реформи, на нормализиране положението, защото то става все по-трудно и не ще зависи вече отъ единъ моментъ нататъкъ отъ волята на което и да било правителство, защото на него ще остане само да хвърля жупелъ и калъ върху своитѣ предшественици и да ги тегли като отговорни за хаоса, който настѣпва. Е добре, отговорността е едно нѣщо, но хаосътъ, безредието, обезправянето, гладътъ, катастрофата — това е страшното, това е ужасното, него трѣбва да избѣгнемъ. (Ръкоплѣскания отъ нѣкои отъ мнозинството и отъ нѣкои отъ сговориститѣ)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Христо Статевъ.

Х. Статевъ (нац. л. о): (Отъ трибуна) Г. г. народни представители! Азъ не очаквахъ, че дебатитѣ по бюджетопроекта на Министерството на войната ще взематъ такъвъ характеръ, че преждеговорившитѣ наши другари ще разглеждатъ въпроси, свързани съ международното положение, съ положението, въ което се намира днешъ цѣлниятъ свѣтъ. Може би бюджетопроектътъ на Министерството на войната дава поводъ да се направятъ известни агитации за политическитѣ програми на партиитѣ, къмъ които принадлежатъ преждеговорившитѣ, но азъ съвършено не считамъ, че ни дава поводъ да правимъ своитѣ преценки по тия голѣми въпроси.

Г-да! Отъ насъ се иска да гласуваме бюджетопроекта на Военното министерство. Когато ще гласуваме този бюджетопроектъ, всѣки отъ насъ трѣбва да бѣде при съзнанието, че подкрепя една институция, че подкрепя една армия, която въ живота на българската държава има своето предназначение. И отъ това съзнание произлиза и задължението на всѣки единъ отъ насъ, принадлежащъ

къмъ отдѣлнитѣ партийни групи, които правятъ съдържанието на този Парламентъ, да каже своята дума.

Какво искаме ние отъ българската войска, отъ българската армия? Г. Пастуховъ въ заключителнитѣ си думи, които сподѣли съ насъ, каза: „Нашето пожелание е никога въ близко или по-далечно бъдеще да не бѣде принудена българската войска да се намѣсва въ политически борби, да взема една или друга страна“. Азъ смѣтамъ, че едва ли ще се намѣри народенъ представителъ, който да бѣде на противно гледище.

Но, г-да, кои сѣ поводитѣ, които обикновено заставятъ една армия, която има своето предназначение въ живота на една държава, да слиза отъ онова положение, въ което основниятъ законъ я поставя, за да дойде да се намѣси въ политически борби? Безспорно, поводи се създаватъ често пѣти отъ голѣми конфликти, надхвърлящи обикновени партийно-политически конфликти, които голѣми конфликти излизатъ отъ обикновения теренъ, въ който могатъ да се разрешаватъ политически конфликти, и отиватъ на улицата да се разлѣятъ въ едни заплашителни вълни за сигурността и реда въ държавата. Въ нашето минало, по-близо и по-далечно, ние имаме такива поводи, но всѣки би сгрѣшилъ, ако смѣтне, че тукъ имаме инициатива на армията, а нѣмаме предварителна постановка, за създаването на която сѣ виновни отдѣлнитѣ партии, наложили и нейната интервенция, наложили и нейното участие. Има моменти, когато армията законно трѣбва да се намѣси, има, обаче, моменти, когато не бихме желали да бѣдемъ свидетели на известни роли, които въ отдѣлни държави армитѣ сѣ играли. Азъ смѣтамъ, че ние още сме далечъ отъ тия условия, за да има нужда да сподѣлимъ дори тукъ каквито и да било опасения.

Г. г. народни представители! Азъ казахъ въ началото на своята речъ, че ние, когато ще даваме срѣдства на българската армия, ще трѣбва да знаемъ какво очакваме отъ нея и какво е предназначението ѝ.

Азъ отхвърлямъ отъ тази трибуна направенитѣ преценки отъ представителя на Работническата партия, че въ отдѣлнитѣ политически срѣди, специално въ военнитѣ срѣди у насъ, има затаеното желание, да се подготвя българската армия за известни агресивни, империалистически проявлениа. Азъ съмъ убеденъ, че ако тия господа, принадлежащи къмъ Работническата партия, нѣмаха нужда отъ известна агитация, която тѣ винаги майсторски умѣятъ да правятъ и тукъ въ Парламента, и вънъ по стѣгдитѣ предъ народа, и ако за единъ мигъ тѣ биха могли да бѣдатъ добросъвѣстни ценители на създаденото положение у насъ, въ никой случай не биха дръзнали, не като българи, но като почтени и добросъвѣстни люде, да изтъкватъ наличността на едно такова скрито и потаено желание на българската политика или въ срѣдитѣ на военнитѣ, въ нашата армия, защото не ние ще ги изобличимъ, ще ги изобличи фактическото положение, въ което днесъ се намира българската държава.

Г-да! Не само отъ тѣхъ, но и отъ други политически срѣди често пѣти се експлоатира, че у насъ има партии, които подклаждатъ нови империалистически лудории, които подклаждатъ нови войни и поддържатъ нѣкакъвъ реваншъ отъ страна на българския народъ. Тѣзи аргументи се пушатъ въ обращение по-скоро за нуждитѣ на една дребна и недостойна партизанска агитация. Нѣма разуменъ човѣкъ, нѣма добросъвѣстенъ и обективенъ човѣкъ у насъ, който да не признае, че днесъ не само би било единъ луксъ да правимъ проповѣди за реваншъ, но би било и една лудория, би било една престѣпна тѣпота срещу върховнитѣ интереси на българския народъ и на българската държава.

Но като правимъ тази констатация, все пакъ ние имаме елементарната претенция, че принадлежимъ на една модерна, организирана държава, все пакъ ние имаме елементарна претенция, че въ нашата страна трѣбва да има единъ установенъ общественъ порядъкъ, обуславящъ се отъ основния законъ и отъ отдѣлнитѣ закони, които урекуливатъ обществения редъ въ нашата страна. Е добре, днесъ на всѣка държава, отъ най-малката до най-голѣмата, независимо отъ политиката, която провежда, независимо отъ общественото устройство, което има, независимо отъ програмитѣ на правителствата, които я управляватъ, първата и върховна задача е била да си създаде своя инструментъ за сигурностъ на она редъ, който трѣбва да бѣде обезпеченъ, за да гарантира спокойното културно развитие на народа, който живѣе въ тази държава. Фашистката държава, която се роди следъ войната по терка на вѣдхновения Бенито Мусолини, въ името на известна идеология,

която сега има и своето теоритично построение, се зае съ голѣма реформаторска мисия. Но първата задача, която Мусолини счете за необходима, бѣ да гарантира вътрешния редъ на своята държава, да гарантира спокойния и нормаленъ животъ на италианския народъ, да гарантира предпоставкитѣ, при които той бѣше убеденъ, че ще може да проведе своитѣ фашистски разбирания.

Германия сѣщо така следъ войната преживѣ известна голѣма промѣна въ своето държавно устройство. И въ тази Германия, която ликвидира съ единъ кайзеровски режимъ, която бѣше олицетворение на незапомненъ милитаризмъ, който характеризира предвоеннитѣ времена, въ тази Германия, следъ като нейното управление премина въ ръцетѣ на социалдемократическата партия, която и до този моментъ взема активно участие въ ръководене съдебнитѣ на германската държава, армията не е изоставена.

Нека ви спомена и за грижитѣ, които се полагатъ за армията отъ нашата южна съседка Турция. Когато неотдавна азъ имахъ възможността да посетя Ангора, въ единъ разговоръ съ известни политически лица тамъ, посочиха ми две нови здания и казватъ: „Това сѣ нашитѣ палати на мира“. Въ сѣщностъ това бѣха дветѣ голѣми нови здания на Военното министерство и на щаба на армията. И Турция — поне споредъ изявлениата, които се правятъ отъ нейнитѣ официални представители — нѣма никакви завоевателни задачи. и тя не си поставя разрешението на нѣкои голѣми национални проблеми, но, загрижена за своята сигурностъ, загрижена за своето спокойно развитие и съществуване, тя преди всичко събира усилията на всички фактори въ нова Турция, за да може да подреди своята армия и по този начинъ да подсури своето нормално, спокойно съществуване.

Е добре, г-да, ние следъ войната, като нѣмаме предъ себе си голѣми задачи, като нѣмаме предъ себе си идеитѣ, които се подхвърлиха отъ тукъ, (Сочи работническата група) за нѣкакъвъ реваншъ и скрито намѣрение да нападне Съветска Русия, все пакъ ние тукъ, на Балканския полуостровъ, поради специалното наше положение, не сме абсолютно сигурни въ своето съществуване и не можемъ да кажемъ, че не сѣ възможни известни изненади, които биха смутили не, но които биха затруднили нашето по-нататъшно спокойно и нормално развитие. Искате ли да ви припомнимъ единъ случай твърде типиченъ, твърде известенъ и твърде характеренъ за нашето положение и за възможността отъ изненади? Ние помнимъ, г. г. народни представители, че въ единъ прекрасенъ день, когато нашата страна не бѣше дала нито най-малтъ поводъ, за да предизвика или провокираме когото и да било, нашата територия бѣше изнасилена съ едно организирано военно настѣпление отъ единъ генералъ отъ армията на една съседна държава. Ние знаемъ, че гръцкиятъ народъ въ голѣмото си болшинство не се солидаризираше съ тая акция; ние знаемъ, че много отъ просвѣтенитѣ политики на Гърция не одобряваха това настѣпление, но все пакъ то бѣше фактъ. И ако не бѣше интервенцията на чужди извънъ нашата страна фактори, ние щѣхме да бѣдемъ заставени да се бранимъ срещу едно такова дръзко посегателство на нашата държавна сигурностъ, изпълнявайки своя дългъ, да защитимъ своята държава.

Следователно, като не сѣ съвършено изключени за насъ каквито и да било изненади, налага се армията ни, колкото е, въ тия законни и позволени размѣри, въ които тя съществува, да я поставимъ при най-благоприятни условия, за да може да бѣде върховенъ стражъ на нашитѣ интереси и на нашата държава.

Г-да! Ще кажа още нѣколко думи, за да приключа. Но и когато даваме срѣдства на армията съ готовностъ, трѣбва да признаемъ, че не сѣ само материалнитѣ срѣдства, които обуславятъ годността на една армия да се справя съ своитѣ вътрешни задачи. За да може нашата армия да отговори на онова предназначение, което тя има, ние ще трѣбва да направимъ всичко възможно, за да можемъ оуй, което съставя съдържанието на тая армия — офицерския, подофицерския и войнишкия кадъръ — да го оставимъ на мира отъ всички поплѣзновения, отъ които и страна да идатъ тѣ, за да може винаги и въ всѣки моментъ да бѣде при съзнание за изпълнението на голѣмия си и върховенъ дългъ.

За честта на българската армия, взета въ нейната съвокупностъ — офицери, подофицери и войници — трѣбва да признаемъ, че всички домогвания, целящи да се внесе въ нея бацилтъ на разложението и на деморализацията,

до тая моментъ сѣ се пречуввали. Отъ тази гледна точка ние трѣба да бъдемъ доволни, като същевременно бъдемъ и сигурни за утрешия денъ. Колкото и остри да бъдатъ нашитѣ партийни борби, каквито и конфликти да изживяваме, колкото и утрешия денъ да се чертае съ общо отпадане на духа, съ наблюдаване белега на поразенството въ много сѣбди, ние трѣба да бъдемъ доволни, че най-сигурниятъ факторъ, върховниятъ стражъ на интереситѣ на българската държава — българската армия — е единъ единственъ на своя постъ въ всѣко време. (Ръкоплъскания)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Рашко Маджаровъ.

Р. Маджаровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Нѣма да ви отнемамъ много време, защото нѣма да се простирамъ на дълго и широко по въпроситѣ, които бѣха повдигнати отъ моитѣ предшественици на тая трибуна по случай гласуването бюджета на Военното министерство. Ще говоря само по бюджета на Министерството на войната, безъ да се впускамъ въ дълги екскурзии — какво е въ другитѣ части на земното кълбо.

Дълженъ съмъ да констатирамъ, че онова спонтанно единодушие, което всички народни представители отъ всички политически групи проявиха днесъ при приемането на този бюджетопроектъ въ бюджетарната комисиия, бѣше нарушено тукъ съ речта на народния представителъ г. Георги Костовъ. Тази речъ на първо мѣсто бѣше една диверсия, имаща за целъ да се хвърли мъгла за фактическото състояние на България и на нейната войска, и второ, една провокация. Г. Костовъ даваше примѣри за бюджетитѣ, за количеството на войницитѣ и т. н. въ Съединенитѣ щати, въ Франция, въ Германия, въ Англия и пр., безъ да се опира конкретно върху положението на българския воененъ бюджетъ и на българската армия, за да може действително речта му, когато ще прескочне трибуната на Народното събрание, да не послужи като новъ изворъ за заблуда въ нашия народъ по отношение на единственото нѣщо, което — както се констатира днесъ — е останало запазено: единението на българската армия. Сѣщиятъ ораторъ се нахвърли срещу своето собствено отечество — което, впрочемъ, не е негово, защото той е делегатъ по заповѣдъ на чужда власт — и посмѣя да каже, че България се готвѣла за една провокационна война. Съ това пакъ искаше да хвърли една заблуда въ нашия народъ.

Е добре, азъ съмъ длъженъ, като се спра върху тия два въпроса, да дамъ и азъ отъ своя гледна точка разбиранието си за бюджета, за да се види, че всичко, което се говорѣше, е една некачествима заблуда. Азъ зная целитѣ, за които се държи една такава речъ. Тѣ сѣ цели революционни — по заповѣдъ — да се разстрои българската войска, да се създаде настроение по отношение на нея, защото тя е едно отъ препятствията за насилствено заграбване властѣта — целъ на комунистическата пропаганда въ цѣла Европа, въ цѣлия свѣтъ и въ България. И въ момента, когато се постигне тая целъ, тогава тая войска да бѣде не унищожена, а засилена, само че обърната въ инструментъ на тѣхната, на комунистическата властъ. Да ни се разправя за миролюбие на Русия и за готвяща се опасностъ чутъ-ли не за европейския миръ отъ българската войска и отъ политиката на българската държава — това, г-да, може да бѣде казвано въ нашето Събрание, което всичко търпи, но то не отговаря нито на фактитѣ, нито се оправдава отъ историтѣта. Нека ме простятъ г. г. комуниститѣ, но историтѣта ни учи, че всички революции сѣ обикновено военнлюбиви, защото когато единъ човѣкъ прави превратъ държавенъ, въ особености социаленъ, безспорно, той се мѣчи да го разпространи съ сила и вънъ отъ пределитѣ на своята държава. И ако днесъ Русия говори за миролюбие, когато цѣлата нейна петилѣтка е подготвка на война — защото, освенъ електрическитѣ заводи, които косвено служатъ за военни цели, всичката нейна индустрия е приспособена къмъ военната подготовка за защита и нападение на Русия — да се говори днесъ за миролюбие, това значи отъ страна на руситѣ да се казва: не сме готови. Второ, ако тѣ говорятъ за миролюбие, то е, защото, билейки неготови, тѣ пропуснаха революционния моментъ, когато нападаха въ Польша и бѣха спрѣни отъ французки войски. Всѣка революция си има своята епоха, въ която тя може да действува. И затуй днесъ отношението на руситѣ къмъ въпроса за отбраната, къмъ войската се опредѣля отъ невъзможността имъ чрезъ насилствието да въздействуватъ да се съкруши умразниятъ тѣмъ буржоазенъ строй въ останалитѣ държави. Това за едно обяснение. И азъ тогава се питамъ: ако е така по отношение на

Русия, какъ може да предполага който и да е политически човѣкъ у насъ, и съ какво може да установи, че България е страна, която се готви за провокационна война, чутъ-ли не да събори съветския режимъ, да стане мостъ на мировата капиталистическа политика? Това именно е диверсия за работитѣ въ Русия, чрезъ прѣскане клевети за военнлюбиви намѣрения на България.

По тая случай, онова, което и на мене предстои да го кажа, като освѣтление на народното представителство и на общественото мнение, то е, че ние нѣмаме армия въ пълната смисълъ на думата. Ние имаме известно количество войници, командувани отъ подофицери и офицери, едва единъ минимумъ за нашето съществуване. И това, констатирано днесъ единодушно въ бюджетарната комисиия, освенъ отъ провокаторитѣ, ни наведе на мисълта, бюджетарната комисиия да вика министра на финанситѣ, за да му каже, че ние сме слѣзли до единъ предѣлъ, отъ който понататѣкъ не може, не да вървимъ, но отъ който трѣба нагоре да се качваме, за да може да съществува това, което въ България ние наричаме войска.

Това е констатираното положение днесъ. И ако вземахъ думата, то е именно, за да бѣде установено това предъ общественото мнение въ България, за да не остане впечатление, че щомъ като въ Америка за войската се дава толкова и толкова милиарда лева, то България, сравнена съ Америка, излиза, че е въоръжена до зѣби и, следователно, дайте да разоржимъ българската армия! Плоска и подла измислица!

Прочее, констатацията, че ние сме по-долу отъ необходимото, за да съществува нашата войска, е първото нѣщо, което ние отъ тая трибуна трѣбва да изнесемъ.

Г. г. народни представители! Като говоря за нашата войска, нека видимъ какви цели има тя. — Да пази вътрешното единение на нацията. Азъ повече върху тая въпросъ нѣма да се спирамъ, защото мисля, че по него между насъ нѣма противоречия. Българската войска не може да бѣде инструментъ и не е инструментъ на политическитѣ течения. Тя пази нацията единна, пази нейното единство и културнитѣ ѣ придобивки, които трѣбва да бѣдатъ зашитавани, когато чрезъ едно въоръжено въстание или каквото и да било се посегне на нейната цѣлостъ. Тя бди надъ сигурността на българската държава.

Другата целъ на войската е отбраната на отечеството.

Минавамъ на този въпросъ, за да се разбере отъ нѣколкото мисли, които ще изкажа, доколко е неестествено обвинението за провокацията. Нашата войска днесъ не е въ състояние да брани нашето отечество, да брани България, която е обкръжена отъ съседи, които сѣ преворъжени, защото нашата войска, при характера на съвременната война, нѣма ни едно отъ сѣдствата за защита на националната територия. Каква може да бѣде войната днесъ? Въздушна, химическа и въобще машинна война. Е добре, констатира се, па се и знае, че нито едно отъ сѣдствата за отбрана срещу тия три вида на войната ние нѣмаме. Достатъчно е да бѣде обявена война и въ продължение на половинъ часъ София и всички нейни съображения отъ всички наши съобщителни възли, ще стане само исторически споменъ. Това материално въоръжение на нашата войска, което е необходимо, за да не може България въ половинъ часъ да бѣде разорена, го нѣмаме, поради липса на кредити, които систематически не сѣ давали, защото нашитѣ податни сили и бюджетни условия не сѣ позволявали и не позволяватъ и до днесъ днешенъ да бѣдатъ отпускани. И ако днесъ азъ изтъквамъ това тукъ, то не е за реклама, а за да направя една констатация, която трѣбва да се чуе и отъ устата на единъ опозиционеръ.

Каква е втората констатация по отношение нашата войска? — Офицери и солдати не могатъ да бѣдатъ хранени. Е добре, констатира се, че ние сме подъ минимума, който трѣбва да се отдѣли за войската отъ държавния бюджетъ. Констатира се, че по § 3 ние имаме 38 милиона, а по § 4 — 21 милиона лева подъ минимума. И днесъ ние молихме министра на финанситѣ — и взехме обещание отъ него — да търси кредити отъ други нѣкои бюджети, за да може да бѣде запълнена тая празнота и да не оставатъ гладни ни войници, ни коне.

Третиятъ въпросъ, който ни интересува и по който много пъти се приказва, който и днесъ се изнесе отъ трибуната на Народното събрание, е въпросътъ за издръжката, за заплатитѣ на подофицери и офицери. Азъ бихъ поискалъ отъ г. министра на войната да опровергае

документално и тая заблуда, защото нѣма въ Европа помалко плащанѣ офицерѣ отъ българския. Защото само съ изнасяне цифритѣ отъ трибуната и сравнена България съ която и да било държава, ще се види, че ние ще трѣбва да хвърлимъ много десетки милиони въ повече за заплатитѣ на офицеритѣ. И нека Народното събрание, констатирайки тѣзи факти, гласувайки бюджета, изнесе чрезъ документи една аргументация, че въ България ще трѣбва да се престане по този въпросъ да се прави било партизанска, било демагогска политика. Времето на тѣзи работи, мисля, трѣбва да мине и въ България, както е минало въ всички страни, а най-много въ Русия, където нѣкой не може да изкаже мнение противъ генералъ Будйонни, противъ Ворошиловъ или противъ рускитѣ офицери въобще.

Азъ бихъ отишълъ по-нататѣкъ. Не само по отношение на материалнитѣ разходи и на храната на войската ние сме зле, но и по отношениее гарантирането на българския офицеръ ние трѣбва да направимъ нѣщо повече, отколкото се е правило досега. Който знае въ момента, когато се разоръжаваше българската войска, следъ пораженията, какъ уволнени офицери — полковници и генерали — знаейки, че сѣ уволнени, носѣха на гърба си материалитѣ, за да ги пренесатъ отъ едно мѣсто на друго, той може да знае доколко въ единъ моментъ могатъ да бѣдатъ отъ значение съблудитѣ порти на хора, които сѣ се посветили да служатъ на отечеството. Защото — трѣбва да се разбере — ако ние, като войници, стоимъ въ казармата година, две, три и си отиваме по домоветѣ си, при домашнитѣ си, човѣкъ, който е останалъ отъ начало и до край или до изслужването или до войната, е офицерътъ. Е добре, азъ мисля, че ние можемъ и трѣбва да направимъ нѣщо за издръжката и подбора на офицерския корпусъ. Г-да! Трѣбва да предадимъ тѣхъ нареченитѣ офицерски квартири, защото тѣ могатъ да послужатъ за едно по-големо гарантиране положението на офицера и подофицера. Защото ако се възприеме принципътъ на застраховката — азъ това ще го кажа само мимоходомъ, а когато има нужда, може да го развия — то, безъ да бѣдатъ изхарчени голѣми срдства отъ страна на държавата, офицерътъ ще може следъ уволнението си, следъ напускане войската, вѣнъ отъ незначителното, което той получава, да получи застраховката, която е внесълъ въ видъ на малъкъ наемъ за издръжка квартира и по такъвъ начинъ неговото по-нататѣшно съществуване да бѣде гарантирано. Така ще може да бѣде гарантирано и неговото семейство.

Защо, г-да, е необходимо това? Защото по този начинъ ще се явяватъ повече кандидати за офицерски чинове и подборътъ ще бѣде по-добъръ. А знайно е, че въ армии, като нашата, въ които е въведена не наборната система, а доброволческата, всичко зависи отъ офицерския корпусъ. Вземете, напр., Англия, вземете коя да е друга държава съ доброволческа армия и ще видите, че се потвърждава това, което казвамъ. Когато офицерътъ знае, че при напускане на армията нѣма да остане на произвола на съдбата, ние ще имаме по-спокойно, при изпълнение на трудната си задача, офицерско тѣло и по такъвъ начинъ ще имаме по-голема гаранция, въпрѣки всички несгоди, за едно по-големо вътрешно сцепление на войската, ще имаме единъ по-здравъ аргументъ за външно и вътрешно единение на българския народъ. Може да ми се върази, че тази работа ще хвърли много пари. Азъ съмъ длъженъ да кажа, че нѣма да хвърли, стига да се отдѣли тоя въпросъ отъ другитѣ материални разходи. Азъ бихъ препоръчалъ да се вземе за примѣръ застрахователното дѣло и постройката на държавни квартири по ведомството на българскитѣ държавни желѣзници. Ако се вземе за основа това, което е възприето тамъ, бѣдете увѣрени, г-да, че и този въпросъ ще бѣде разрешенъ и тогава действително ние ще имаме едно по-големо гарантиране и на служителитѣ въ военното ведомство.

Когато, значи, ние констатираме, г. г. народни представители, че нашата войска по количество не надвишава това, което е опредѣлено; че материалнитѣ разходи по отношение издръжката на войника и на офицера сѣ подъ минимума; че тая издръжка е абсолютно недостатъчна — тогава ние трѣбва да кажемъ, че всѣко по-нататѣшно говорене невѣрности по отношение на нея е провокация, каквото правѣше и г. Костовъ.

Азъ бихъ казалъ: ще бѣде и неблагоприятно, когато, като много се отстраняваме отъ въпроситѣ, които интересуватъ специално състоянието на нашата армия, говоримъ тукъ за разоръжаването, на примѣръ. Разоръжаването интересува тѣзи, които сѣ въоръжени. Но да пра-

вимъ ние отъ това актъ на дневна политика въ България, свързвайки го съ въоръженитѣ наши сили, ще бѣде, споредъ моето разбиране, голѣма грѣшка, защото хората ще помислятъ, че нѣщо криемъ, а ние по отношение въоръженieto сме дори по-долу, отколкото ни е дадено по договоритѣ.

Тѣзи сѣ нѣколкото думи, г. г. народни представители, които имамъ да кажа вследствие дебатитѣ, които станаха днесъ. Ние бѣхме решени единодушно да гласуваме бюджета на Министерството на войната. Добре стана, че го обсъждаме, за да чуемъ съображенията „за“ и „противъ“. Следъ епохата, когато на насъ, цивилнитѣ хора, не се позволяваше да говоримъ за „светая светихъ“, за армията, и отъ опозицията се вършеше критика, като само се казваше, че армията била скѣпа, сега вече ние дохождаме до единодушното разбиране да правимъ критика пакъ по отношение тоя бюджетъ, но въ обратния смисълъ — да казваме, че това, което даваме на войската, е недостатъчно и че ако продължаваме да процедираме по такъвъ начинъ въ България, защитата ни може да бѣде съвършено компрометирана. Така че, като констатираме това, ние отнемаме възможността за атаки противъ армията. Нека при организирането нашата бюджетна политика за въ бѣдеше да обръщаме по-големо внимание, щото тая армия, която имаме, да се радва на една задоволителна издръжка, за да може спокойно да съществува България.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петко Стоевъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Стига толкова бе, г-да. — Г. Стоевъ! Откажете се.

П. Стоевъ (раб): (Отъ трибуната) По бюджета не сме се произнесли.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ама вие действително, когато има благоразумие, по този ли начинъ искате да се нареждаме? Отъ групата Ви е говорено и тя се е изказала.

П. Стоевъ (раб): Нашиятъ другаръ Костовъ говори общо по армията, а по бюджета не се изказа.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисьовъ: Той говори и за работи, за които не трѣбваше да говори, а трѣбваше да му се отнеме думата още преди това.

П. Стоевъ (раб): Той въ 10 минути щѣше да се изкаже, но му се отне думата.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисьовъ: Той говори за войската въ Русия, а не говори за войската въ България и за българския воененъ бюджетъ. Още отначало трѣбваше да му се отнеме думата.

П. Стоевъ (раб): Азъ ще говоря по бюджета.

С. Даскаловъ (з): Ама колко души ще говорите, бѣджанамъ?

А. Циганчевъ (з): А бе, Петко, я се остави отъ тази работа! Хайде, другъ пътъ ще говоришъ.

П. Стоевъ (раб): Г-да! Положението е таково: нашиятъ ораторъ се изказа общо по положението относно армията; въ 10-тѣ минути, които му оставаха и които се отнеха, той щѣше да се изкаже и специално по бюджета.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: А защо не се изказа своевременно по бюджета?

П. Стоевъ (раб): Защото му отнехте думата?

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисьовъ: Разбира се, когато по 50 минути говори за Съветска Русия, а не говори поне 10 минути за нашия бюджетъ!

Нѣкой отъ мнозинството: Това, което говори Георги Костовъ, бѣше едно предизвикателство.

Д. Дрѣнски (д): Вашиятъ ораторъ се аргументира, че армията е противонародна. Щомъ е противонародна, нѣма какво да говорите.

В. Коевски (нац. л): (Къмъ работниците!) Вие искате да саботирате бюджета.

П. Стоевъ (раб): Г. г. народни представители! Положението, въ което се намиратъ народнитъ маси днесъ, е такава, че не имъ позволява да издържатъ единъ воененъ бюджетъ, който се равнява близо 30% отъ общия държавенъ бюджетъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Къде това?

Нѣкой отъ мнозинството: А въ Русия е 68%.

П. Стоевъ (раб): Нашиятъ воененъ бюджетъ е 1 милиардъ и 300 милиона лева.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Вие разбирате ли отъ аритметика?

П. Стоевъ (раб): Разбирамъ: — Като се прибави къмъ военния бюджетъ, който възлиза на 1 милиардъ и 30 милиона лева, и полицейскиятъ бюджетъ, отъ...

Отъ мнозинството: А-а-а!

П. Стоевъ (раб): ... който нѣматъ нужда народнитъ маси, ние казваме, че разходитъ, общо представени за потискане борбитъ на народнитъ маси, на работническата класа въ страната, представляватъ $\frac{1}{3}$ отъ общия държавенъ бюджетъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Какви потиснати маси, какви борби?!

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Ако имаше потискане, тогава вась нѣмаше да ви има тукъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Куче, което не знае да лае, само вкарва вълка въ кошарата.

П. Стоевъ (раб): Казвамъ, въ единъ моментъ, когато трудящитъ се селяни и работници сѣ въ голѣма мизерия, нашата партия нѣма да гласува и е противъ гласуването на военния бюджетъ.

Нѣкой отъ мнозинството: Разбрахме.

П. Стоевъ (раб): Но ние не можемъ да не посочимъ положението.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Обаче въ Русия бихте гласували военния бюджетъ — нали?

П. Стоевъ (раб): Ние, обаче, искаме да направимъ критика на тоя бюджетъ, който вие ще гласувате.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ти остави тия, които ще гласуватъ бюджета.

П. Стоевъ (раб): Ние констатираме, че по начало въ бюджетопроекта на Министерството на войната е прокаранъ сѣщиятъ иерархически редъ, който съществува въ капиталистическото общество.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Ами какъвъ е редътъ въ Русия?

П. Напетовъ (раб): Тамъ генералътъ получава 200 рубли, а работникътъ получава 300 рубли.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Азъ ще ви кажа колко получава.

П. Напетовъ (раб): Генералитъ тамъ живѣятъ скромно, както работниците. (Смѣхъ всрѣдъ мнозинството)

П. Стоевъ (раб): Въ бюджетопроекта на Министерството на войната е прокарана сѣщата иерархия, каквато има въ всички други бюджети. Защото, като се почне отъ висшитъ началници, които получаватъ надъ 14.000 л. месечно, ...

Нѣкой отъ мнозинството: Хайде сега демагогия!

П. Стоевъ (раб): ... и се стигне до оня подофицеръ, който се пѣржи отъ сутринъ до вечеръ, ...

Отъ мнозинството: А-а-а! (Смѣхъ)

А. Циганчевъ (з): Заплака за подофицеритъ.

П. Стоевъ (раб): ... а получава само 2.350 л., а пѣкъ взводнитъ подофицери — 1.950 л.; командиритъ пѣкъ на взводоветъ и на ротитъ, които сѣ офицери и които вършатъ всичката работа въ армията, получаватъ само 3.500 до 4.000 л. месечно, тогава когато цѣлятъ команденъ съставъ, който ръководи армията и провежда политиката на буржоазията, получава извънредно голѣми заплати, които не отговарятъ на податнитъ сили на трудящитъ се маси, ...

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Ами вась какво ви интересува българската армия? Идете да оправете болшевишката армия!

П. Стоевъ (раб): Ние се обявяваме противъ тѣзи високи заплати на висшия персоналъ така, както ще се обявимъ и противъ всички високи заплати въ другитъ министерства. (Възражения отъ мнозинството) Не може единъ да получава 14—15.000 л., а другъ, който върши черната работа, да получава такава малка заплата. Затуй ние сме за отрѣзване на голѣмитъ заплати, за да се увеличатъ заплатитъ на низшия команденъ съставъ. (Възражения отъ мнозинството)

Успоредно съ това, г. г. народни представители, ние виждаме, че сѣ предвидени само по 1.000 л. месечно за войниците. Вие знаете, че войницитъ сѣ синове на работници и селяни, които оставятъ своитъ семейства въ една страшна мизерия.

Но даже и тия 1.000 л., които се предвиждатъ за войницитъ, не имъ се даватъ въ рѣцетъ, защото имъ се правятъ всевъзможни удържки за бои, за бѣльо, за всевъзможни списания и др., и тия синове на работници и селяни, които сѣ напустнали своитъ огнища, нѣматъ срѣдства да издържатъ своитъ семейства. И затова ние смѣтаме, че отъ заплатитъ на войницитъ не само не трѣбва да бждатъ отмѣнявани и правени разни удържки, но трѣбва да бждатъ изплащани най-редовно и да бждатъ увеличени, а семействата, чиито глави сѣ войници, трѣбва да бждатъ издържани отъ държавата.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Така ли е въ Русия?

П. Стоевъ (раб): Не съмъ ходилъ въ Русия. Азъ говоря за България, не говоря за Русия.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисювъ: Я кажете, колко получаватъ въ Русия?

С. Даскаловъ (з): Петко Напетовъ да каже, защото той е ходилъ тамъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: (Къмъ оратора) Хайде слизай!

П. Стоевъ (раб): Освенъ това, г. г. народни представители, азъ искамъ да се спра въобще на положението въ армията.

Х. Манафовъ (д): Само за бюджета говори!

П. Стоевъ (раб): Азъ казахъ, че и отъ това малко, което се предвижда за войницитъ, се правятъ удържки за бѣльо, за боя и др.

И. Куртевъ (нац. л): Вие откъде ги знаете тия работи?

П. Стоевъ (раб): Зная ги, защото имамъ братя войници.

Нѣкой отъ мнозинството: Твоитъ братя сѣ въ Русия.

А. Кантарджиевъ (д): Ти, който не знаещъ още какво е казарма и какво е отечество, когато приказвашъ за войската, съ свалена шапка ще приказвашъ. Ти си момчурлякъ още. Разбра ли?

П. Стоевъ (раб): Но, г. г. народни представители, ние сме за изплащане и противъ удържкитъ отъ заплатитъ

на войниците за бълво, боя и др. и сме за даване на всички войници безплатно бълво, бои и др.

Нкой от мнозинството: Откъде да се вземат срѣдства?

П. Стоевъ (раб): Срѣдства ще се намѣрятъ, като се намалятъ заплатитѣ на едритѣ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Свършвай, защото ще стане по-лошо.

П. Стоевъ (раб): Ние сме за отслабване на онова положение на тормозъ, което съществува надъ войниците.

Отъ мнозинството: А-а-а!

П. Стоевъ (раб): Когато сж въ строя, разбирамъ, че трѣбва да бждатъ като въ строй, но когато сж вънъ отъ строя, . . .

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Да дохождатъ на вашитѣ събрания, нали?

П. Стоевъ (раб): . . . тѣ трѣбва да иматъ пълна свобода за прекарване времето. Ние сме противъ тежкия и дълъгъ срокъ на службата.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Да, да, за да дохождатъ на вашитѣ събрания!

С. Момчиловъ (нац. л. о.): Ти ходилъ ли си на война, бе?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Слизай, защото ще те свалятъ. (Силни възражения отъ мнозинството и продължително тропане по банкитѣ отъ мнозинството, сговориститѣ и националлибералитѣ обединени и викове „Долу“, „Позоръ“. Ржкоплѣскания отъ работницитѣ. Глъчка)

П. Стоевъ (раб): Азъ най-енергично протестирамъ, защото не ми позволявате да кажа думата на работническата класа по бюджета на армията и по положението въ нея. Съ тропането нѣма, обаче, да запустите думата на трудящитѣ се.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Силно звѣни. Народниятъ представителъ Петко Стоевъ слиза отъ трибуната)

А. Наумовъ (раб): Постигнахте ли си целта?! (Тропане по банкитѣ отъ мнозинството. Възражения отъ работницитѣ) Ние протестираме най-енергично.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Вие сте противонародна парламентарна група.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Идете въ Русия да говорите колкото щете, а не тукъ!

И. Василевъ (з): Тамъ ще говорите свободно, а не тукъ!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Предлагамъ да се продължи заседанието до приемането на бюджетопроекта.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които приематъ предложението на г. министъръ-председателя, да се продължи заседанието до приемане бюджетопроекта на Министерството на войната, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата народниятъ представителъ г. Антонъ Кантарджиевъ.

А. Кантарджиевъ (д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Моето дълбоко убеждение е, че отъ тия дебати, които ставатъ по бюджетопроекта на Министерството на войната, нѣмаше никаква нужда. Народното представителство съ съзнанието, че изпълнява своя най-върховенъ дългъ въ този моментъ, трѣбваше да гласува бюджетопроекта на Военното министерство съ акламации.

П. Напетовъ (раб): Както досега.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звѣни) Моля Ви се, г. Напетовъ!

А. Кантарджиевъ (д): Когато отъ тая трибуна се държатъ провокаторски и противонародни речи, дългъ е на насъ, народнитѣ представители отъ болшинството, да излѣземъ отъ тая трибуна и да кажемъ само нѣколко думи въ защита на българската войска, въпрѣки че тя нѣма нужда отъ тая защита, защото тя е силна сама да се защити съ своя моралъ, бидейки носителка на най-здравото национално самосъзнание и разбиране въ тоя моментъ.

Отъ тукъ (Сочи трибуната) самозабравили се български синове дръзнаха да хвърлятъ калъ върху лицето на родната армия и да кажатъ, че тя е класова армия, а не народна армия. Сжщитѣ тия самозабравили се български синове, които днесъ служатъ на чужда кауза, дръзнаха да кажатъ, че българската войска и българскиятъ народъ въ известни моменти отъ своята история сж имали завоевателни наклонности.

О, неразумни, бихъ казалъ, всички войни, които българскиятъ народъ водилъ, не бѣха войни за завоевания! Войнитѣ, които българскиятъ народъ е водилъ, сж били или затова, защото врагътъ е стѣпилъ на свещената българска земя, или затова, защото българскиятъ народъ, въ лицето на своята войска, е трѣбвало да изпълни своя християнски дългъ, да освободи своитѣ поробени братя. Преди малко вие (Къмъ работницитѣ) пререкавахте г. министра на войната по поводъ думитѣ, които каза г. Кръстю Пасуховъ. Азъ трѣбва да ви кажа, че българската войска не отиде да търси да напада своята освободителка, но че тя отиде да отблъсне едно противозаконно нападение на нейнитѣ граници, едно противозаконно поругаване на нейната национална гордостъ. Кой е тоя моментъ, въ който българската войска не е дала достатъчно доказателства, че винаги е била носителка на възжеленията на своя народъ? Но не е вѣрна тая преценка, която презъ нашата призма на противоотечественици може да се даде, а е вѣрна тази, която се дава презъ призмата на здравомислия и имащъ елементарно понятие за честъ български гражданинъ.

Когато се изхожда отъ тия съображения, г. г. народни представители, вие ще се съгласите съ моята мисълъ, че тоя бюджетопроектъ нѣмаше нужда отъ дебати, че тоя бюджетопроектъ имаше нужда само отъ аплодисменти; аплодирайки го, да отдадемъ честъ и уважение на тия, които днесъ служатъ на своя родъ съ съзнание, и да отдадемъ честъ на тѣзи 200 хиляди български синове, които паднаха по браннитѣ полета за националнитѣ идеали и за освобождение на брата-робъ. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Тоя аргументъ, г. г. народни представители, е единствениятъ, който може да ни служи за ръководство, когато имаме да се справяме съ бюджетопроекта на Военното министерство.

Българската държава е окована въ тежки вериги отъ мирнитѣ договори, българската държава е лоялна по отношение на тия мирни договори. Българската държава и днесъ нѣма това даже, което мирнитѣ договори разрешаватъ да има. Това обстоятелство не бива да се изпуска изъ предъ видъ. И тамъ трѣбва да се отдаде нуждната почитъ и уважение на тѣзи, които водятъ и командватъ българската армия, че тѣ, съобразявайки се съ податнитѣ сили на нашия народъ, редятъ нашата армия и нейната администрация по начинъ такъвъ, че да не бжде въ излишна тежестъ на народа.

Ето ви още единъ аргументъ, който, ако сте сериозни и честни хора, трѣбваше да намѣрите въ бюджетопроекта и да изоставите всѣки ония гнусотии, които хвърлятъ отъ тая свещена трибуна върху свещената българска войска. Това може да бжде разбирането на единъ българинъ, който обича своето отечество. То не може да бжде разбиране на единъ квазиреволюционеръ като васъ (Сочи работницитѣ), но само на единъ революционеръ, който винаги носи въ съзнанието си култа за голѣмата и обединена българска държава, съ идеалитѣ на която се простихме, защото такива бѣха условията, въ които ние трѣбваше да водимъ войнитѣ.

Г. г. народни представители! Това трѣбва да проведемъ ние при гласуването на бюджетопроекта и съ твърдо съзнание, че изпълняваме най-върховния си дългъ, да отдадемъ честъ и почитъ днесъ на тия, които служатъ въ войската, да отдадемъ дълбока почитъ и поклонъ на онѣзи, които паднаха по браннитѣ полета. Бидейки съ тия идеали и разбирания, ние трѣбва да приемемъ съ аплодисменти бюджетопроекта на Министерството на войната. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата народният представител г. Асенъ Буковъ.

А. Буковъ (з): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Изобщо взето въ всички времена и въ всички народи армията, въоръженитъ сили сѣ били крепители на установения държавенъ строй и носители на народнитъ идеали. Тя, войската, г-да, е била най-ярката изразителка на моралнитъ и материални сили на народа.

П. Напетовъ (раб): На господствуващата класа.

А. Буковъ (з): Войската, армията, г-да, навсѣкѣде и въ всички народи е била олицетворение на народната мощь.

П. Напетовъ (раб): На господствуващата класа.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Въ Русия каква е?

П. Напетовъ (раб): Тамъ е въ услуга на пролетариата, на трудящитъ се, а тукъ на капиталиститъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нима на вастъ ще я дадемъ? Та тебе ли да правимъ утре генералъ въ България! (Ржкоплѣскания и смѣхъ отъ мнозинството)

П. Напетовъ (раб): Тамъ сѣ генерали работници. Какво мислите? Будбони е работникъ.

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

Нѣкой отъ мнозинството: (Къмъ П. Напетовъ) Ти и за кашаваръ не ставашъ!

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни) (Къмъ П. Напетовъ) Моля Ви се, разберете за последенъ пътъ. Вие провокирате и Ви съобщавамъ, че нѣма да се спра да предложа изключването Ви, ако продължавате да провокирате.

А. Буковъ (з): Г. г. народни представители! Такава е била нашата войска въ миналото, такава е и днесъ и такава ще си остане. Въ миналото тя изпълни своето предназначение. Другъ е въпросътъ дали задачитъ, които бѣха поставени на армията отъ политиката, бѣха поставени правилно и добре. Въ всѣки случай поставенитъ ѝ задачи тя ги изпълни блѣстяще.

П. Напетовъ (раб): Напримѣръ, на 9 юний!

Председателстващ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Буковъ (з): Днесъ въ малкитъ граници на България нашата армия, намалена до единъ краенъ размѣръ, има една крайно ограничена задача: да крепи установения държавенъ строй на нашата страна и да пази границитъ ѝ отъ чужди поплъзновения. Иае, земледѣлската парламентарна група, вѣрваме въ нея, че тя ще изпълни пачъ достойно своето предназначение. (Ржкоплѣскания отъ земледѣлцитъ)

И ако взехъ думата, то бѣше, за да отхвърля всички онѣзи инсинуации, които се шушукатъ навънъ, че земледѣлцитъ, Земледѣлскиятъ съюзъ билъ противъ българската войска. Г-да! Въ традицитъ на Земледѣлския съюзъ — отворете неговия уставъ — и вие ще прочетете по военното ведомство точки, въ които се казва, че Земледѣлскиятъ съюзъ иска, щото всичкитъ синове на майка България да получатъ своето военно образование и своята военна подготовка, безъ каквито и да било изключения.

Л. Станевъ (раб): Нѣма го никѣде това въ устава ви.

А. Буковъ (з): Ще го прочетешъ и ще го научишъ.

А. Кантарджиевъ (д): Той не знае да чете!

А. Буковъ (з): (Къмъ Л. Станевъ) Навремето ти бѣше таклитъ земледѣлецъ.

В. Коевски (нац. л): Сега е рублиджия.

С. Димитровъ (раб): Сигурно новиятъ ви уставъ отъ 21 юний е таквъ. Стариятъ ви уставъ бѣше другъ.

А. Буковъ (з): И затова, г-да, за да бѣда кратъкъ, по-неже е необходимо бюджетътъ да мине, азъ правя декларация отъ името на земледѣлската парламентарна група: военниятъ бюджетъ, безъ изключение, тя ще го гласува съ аklамация. (Ржкоплѣскания)

Председателстващ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Г. г. народни представители! Преди всичко азъ дължа да изкажа благодарността на армията за благосклонността, съ която нейнитъ болки и нейнитъ интереси се разбира и защитаваша днесъ въ бюджетарната комисия отъ всички оратори, които взеха тамъ думата. Благодаря и на онѣзи народни представители, които присѣдстваха и съ благосклонность се отнесоха при третиране на въпроситъ относително кредита, който трѣбваше да се даде на армията.

Тамъ, въ бюджетарната комисия, изпитахъ искрена радостъ, защото виждахъ, че представителитъ на всички парламентарни групи бѣха сплотени, единни и единодушни върху една единствена точка — цѣлостта, здравината и дееспособността на българската армия. Азъ очаквахъ, че и тукъ, въ пленума на Народното събрание, това единодушие и тази сплотеностъ ще се проявятъ. Но хора вѣрни на своята доктрина, които преди всичко оставатъ доктринери и тогава сѣ българи, следвайки старитъ си пътища, макаръ че сега условията сѣ коренно промѣнени, направиха възражения и опозиция на това, което се иска, което трѣбва да се прокара съ военния бюджетъ; а други, органи на чужда пропаганда, на чужди и странни схващания, дойдоха да защитаватъ само интереситъ на чужда държава, но не се почувстваха и не казаха нито една дума като българи. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Какво е положението въ армията, г-да, та трѣбва толкова много да се спори и да се чудимъ какво трѣбва да правимъ съ нашия воененъ бюджетъ? Договорътъ за миръ ни наложи една армия отъ 33.000 души. Този договоръ опредѣля процента на въоръжението, което трѣбва да имаме пропорционално на тази численостъ. И това въоръжение е следното: пушки 37.960, орѣдия 99, картечници 1.715, минохвъргачки 66, патрони 18.975.000 за пушка и 17.150.000 за картечници, снаряди 99.000. Офицери 1.650, подофицери 2.200.

Това е положението, което договорътъ за миръ ни наложи. Следъ това какво става? Идватъ следвоенни бюджети, които, сравнени съ предвоеннитъ, ни показватъ какво се е дало за армията и дали ние сме направили повече отъ това, което неприятелътъ е направилъ — неприятелъ-победителъ, който ни наложи този договоръ за миръ въ Нойи. Докато въ 1900 г. процентътъ на военния бюджетъ е 24.94% отъ общия държавенъ бюджетъ и продължава въ този размѣръ — 21, 20, 23, 24, 23, 23, 21, 20, 21.54% въ 1915 г. — следъ като противницитъ и победителитъ ни наложиха този договоръ за миръ, нашитъ военни бюджети спадатъ на: 19, 18, 19, 12, 18, 18, 16, 16, 13 и 12.68% презъ миналата година отъ общия държавенъ бюджетъ.

Следъ войнитъ всички материали, които имаме въ повече, било патрони, било снаряди, било орѣжия, бѣха иззети. Давани сѣ кредити само за да може армията да изживява своя животъ, като не е набавено нищо. Преди войнитъ, освенъ редовния голѣмъ воененъ бюджетъ, имаме и свръхсмѣтни кредити, които, по отношение на редовния бюджетъ, бѣха изобщо около 62%. Следъ войнитъ този извънреденъ бюджетъ почти изчезва, като спада едва на 7%.

Ако на армията сѣ давали следъ войнитъ кредити въ сѣщия размѣръ, както преди войнитъ, презъ тѣзи 10—12 години за нейнитъ нужди е трѣбвало да бѣдатъ дадени въ повече 16 милиарда лева. Тѣзи пари не сѣ дадени и това се е отразило твърде зле за подготовка снабдяването на армията.

Какво е, г-да, положението сега, какъ живѣе армията? Завчера г. министърътъ на финанситъ, който знае много добре какво се отпуска за армията и какъ то се харчи, има възможността да отбележи, че българската армия живѣе мизерно по отношение на условията, при които тя трѣбва да действа и въ които, съ огледъ на утрешния день, тя трѣбва да създаде гостовность, която да осигурява поне отбранителната ѝ стойность спрямо онова, което ни заобикаля отвънъ.

Ще ми позволите да ви посоча само нѣколко пера отъ това, което се дава на българската армия, за да си направите преценката, дажъ кредититъ, които се отпускатъ, сѣ недостатѣчни или преголѣми.

Пълният комплект облекло на един войник струва годишно 2.617 л. По редовния бюджет се дават 60 милиона лева, а в последните няколко години — 64 милиона лева. Направете сметка и вижте дали това, което струва облеклото, е достатъчно покрито с сръдствата, които са дадени, дали не достигат там — само по параграфа за облеклото — двадесетина милиона лева, за да можем да дадем по един комплект облекло на хората, които са повикани в войската.

Ще ви посоча още един примър. Имаме войски казармени постройки по границата и в гарнизоните, на брой 2.401 и на стойност 1 милиард и 470 милиона лева. Ако би се отпуснало поне 1% от стойността на тези сгради за поддръжка и ремонт — а всеки един, който е стопанисвал имот, ще каже дали това е достатъчно — би тръбвало само за поддържането на тия сгради да се дава на Военното министерство годишно 14.700.000 л. Но вън от това, г-да, ние имаме и нови строежи, които се наложиха вследствие формирането и определянето на трудовата повинност, както и вследствие остаряването и рухването на някои сгради. Тези строежи, според проучванията и проектите, възлизат на 56.808.000 л. Обаче за всички тези нужди — за поддържане, за строеж, за довършване на това, което се строи — на Министерството на войната се дават ежегодно само 10 милиона лева. А знаете много добре какви разходи се направиха тук, около София, за строеж на агрономически факултет, на ветеринарен факултет, на болница за работниците, на съдебна палата и не знам какви си, които постройки погълнаха само за отделни случаи стотици милиони лева.

Конският състав в армията. Имаме недостиг 560 коня. Ежегодната загуба е около 500 коня. Разходът, нужен да се покрие тази загуба, е 17 милиона лева кръгло. А колко се дава? — Пет милиона лева.

Тези няколко примъри, г-да, са достатъчни, за да разберете в какви тежки условия се бори българската армия, за да може да съществува. Ако не беше дълбокото съзнание и грижливостта на българския офицер да цени косяма, за да намъри сръдства и да създаде подобри условия за живот в казармата, аз не знам как бихме могли да изкараме.

Г-да! По договора за мир, ние имаме право да построим военна фабрика. За това е гласуван специален закон, според който до 1926 г. тази военна фабрика тръбваше да бъде развита и построена с всички нейни поддълнения, и тези нейни поддълнения тръбваше да задоволят нуждите по снабдяването с патрони, снаряди, с поправки и фабрикуване на оръжия. По липса на достатъчни сръдства това не е направено и досега. Ясно е значи, че ние с нашите разбирания на държавничество по отношение на армията сме отишли под гъза, което победителите са ни оставили като възможност да осигурим нашата самоотбрана. И аз ще моля народното представителство да си вземе добра бележка от тази моя констатация и да си направи заключение, дали ние можем да продължаваме по този опасен път и да държим армията в туй положение, въ което сега е тя.

Г. Сакъзов завчера има случай да отбележи, че, според мнението на някакъв голъм военен капацитет, българската армия тръбвало да бъде малка и добре подготвена. Г-да! Аз ви посочих нормите, които победителите са оставили за нашата армия. Тази норма е почти 0.5% от населението, което имаме в страната. Когато в по-ранните години този процент, както и навсякъде другаде, е над 1%, бил е у нас сръдно около 1.35%, а е достигал 1.84%, 2.36%. Дали можем да отидем под тази норма? Г. Сакъзов, върен на своето доктринерство, което продължава ред години — и която теза изнесе и днес г. Пастухов — казва: за да направим икономии, тръбвало да преминем към милиционната система. Г-да! Милиционна система! Но ние имаме един договор за мир, който ни налага доброволческа система за попълване на нашата войска. Вън от това, какво струва милицията на Швейцария, където армията се попълва по милиционен начин? Догдето у нас издръжката на един войник, с заплатата, като доброволец, от 12.000 л., струва 24.892 л., в швейцарската армия издръжката на милиционния войник струва 72.000 л. И какъв е бюджетът на Швейцария в сравнение с нашия? Общият бюджет на Швейцария е 10.520.000.000 л.; военният ѝ бюджет е 2.547.000.000 л.

Г. Василев (д. ст): Двойно по-голям от нашия.

Министър генерал-лейтенант А. Кисов: Двойно повече. — Процентът на военния бюджет от общия

бюджет там е 24.5%, а у нас за 1931 г. е 12.68%. Военни разходи на глава на тамошното население са 648 л., а у нас — 176 л.

Това е то милиционната система, която ни се препоръчва, като сръдство да направим икономии за покриване нуждите на страната и за да сме имали една по-подготвена армия. Но дали и самата милиционна система, като система за попълване и организация, ще ни даде това, което тй казват — добре подготвена армия? Какъв е начинът на подготовката на милиционната армия? Периодически свиквана за тридълни и двендълни обучения и останалото време войникът е свободен. Дали с този режим, по тая начин, ние ще можем да подготвим една армия и дали това, което имаме, като най-здрава и сигурна опора на страната днес, не ще го видим утре разложено и разкапано от агитацията на тия приятели от лъво? И дали сигурността на държавата и назначението, което армията има да изпълнява, няма да бъдат окончателно компрометирани с един такъв начин за подготовката ѝ.

Но, г-да, освен задачите, които армията има да изпълнява по отношение пазене реда, законността и сигурността в страната, тя има и друго едно предназначение: да осигури отбраната на границите на държавата от външни нападения. От туй, което ви изнесох аз, може всеки един от вас да си направи заключение дали в последните 10—12 години сме дали това, което е необходимо за армията и дали може тй утре, в случай на нужда, да даде сериозен отпор. Отбеляза се преди малко тук какво може да грози нашата държава — че в половин час след обявяване на войната ние не ще можем даде и най-малкия отпор на едно въздушно нападение. Ние нямаме нито едно противовоздушно оръжие. Договорът за мир не ни забранява туй чисто отбранително оръжие — противовоздушното оръжие. Противовоздушните оръжия могат да влизат в процента на ония оръжия, които можем да имаме за въоръжение на нашата армия, но по липса на сръдства такива не са били купени до днес. Ние нямаме нито една газова маска, с изключение на старите тенекиени, които вличим от войната. Газовата маска е едно отбранително оръжие и никой не би ни упрекнал, ако ние снабдихме нашата армия с това чисто отбранително сръдство за борба. Въ Франция и навсякъде другаде газовата маска е коледен подарък, а ние я нямаме в армията, за насъ тя е рядкост, нямаме я за показ.

Повдигнаха се въпроси въ връзка с материалното положение на офицера от българската армия, и от лъво се изтъкна, че нашият офицер получавал грамадна заплата, а долните чиновници били възнаградени достатъчно. Ще ми позволите, г-да, и въ туй отношение да ви посоча какво е у нас и да направя сравнение какво сме давали преди войните и какво даваме сега, след войните, като заплата на нашия офицер. Данните са за 1931/32 г.

Какви са заплатите на офицерите на другите държави? Корпусен командир, който дължността съответствува на началник щаба у нас, получава: въ Франция 638.000 л. годишна заплата, у нас — 201.000 л., въ Англия — 1.392.000, въ Италия — 331.000, въ Германия — 650.000, въ Югославия — 291.000, въ Гърция — 247.000, въ Турция — 241.000, а въ въ Съветска Русия — Маршал — 225.000 л., а корпусен генерал — 202.000 л.

Дивизионен командир, който съответствува у нас на началник на отдъл въ министерството, получава: у нас 173.000 л., въ Франция 231.000, въ Англия 809.000, въ Италия 261.000, въ Германия 529.000, въ Австрия 310.000, въ Югославия 246.000, въ Гърция 225.000, въ Турция 201.000.

П. Стоев (раб): Интересно е въ Съветска Русия.

Министър генерал-лейтенант А. Кисов: Въ Съветска Русия — генерал-майор 180.000 л.

Нъкой от земледелците: Петко Напетов няма ли гития сведения?

Министър генерал-лейтенант А. Кисов: Полковник командир у нас 124.000 л., въ Франция — 163.000 л., въ Италия — 202.000 л., въ Германия — 235.000 л., въ Австрия — 161.000 л., въ Югославия — 193.000 л., въ Гърция — 176.000 л., въ Турция — 150.000 л., въ болшевишка Русия, полковник — 171.000 л.

Дружинен командир: у нас — 100.200 л., въ Франция — 136.000 л., въ Англия — 600.000 л., въ Италия — 169.000 л., въ Германия — 191.000 л., въ Австрия —

119.000 л., въ Югославия — 166.000 л. въ Гърция — 165.000 л., въ Турция — 122.000 л. въ болшевишка Русия, дружинен командир-подполковник — 144.000 л.

Да дойдем да направим сравнение и съ заплатите на ротен командир. Въ болшевишка Русия ротен командир-капитан получава 121.000 л., а у нас ротен командир-капитан получава 79.000 л.

С. Таковъ (з): (Къмъ П. Напетовъ) Петко! Обади се! Харно ли е?

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: По отношение на подофицерските заплати, г. г. народни представители. Фелдфебелъ получава: у насъ — 34.200 л., въ Франция — 50.000 л., въ Англия 161.000 л., въ Италия — 59.000 л., въ Германия — 55.000 л., въ Австрия — 42.000 л., въ Югославия — 31.000 л., въ Гърция — 73.000 л. и въ болшевишка Русия, фелдфебелъ — 63.000 л.

Нъкой отъ земледълците: Два пѣти колкото у насъ!

С. Димитровъ (раб): По-добре сѣ тамъ въобще всички работници.

С. Таковъ (з): Трай сега!

Н. Захариевъ (з): (Къмъ работниците) Отъ де взематъ тия пари — нали отъ работниците?

А. Буковъ (з): Имате ли сведения, г. министре, колко получава въ болшевишка Русия единъ стрелецъ? Защото у насъ получаватъ по 12.000 л. на месецъ.

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: Г-да! Често пѣти у насъ се прави — както и днесъ се изнесе тукъ — тази демагогия, че старшите чинове получавали голѣми заплати, а младшите получавали малки заплати. Ще ви кажа какво сѣ получавали едините и другите преди войните и какво получаватъ сега. Преди войните началникъ-щаба на армията е получавалъ месечно 1.075 л., която сума, увеличена по сегашния курсъ на лева — 27 пѣти — прави 29.000 л., а сега по бюджета за 1932/1933 г. получава всичко 13.439 л.; началникъ на отдѣлъ преди войните е получавалъ 1.000 л. златни или 27.000 л. сегашни пари, а сега получава 11.650 л.; командиръ на полкъ по-рано е получавалъ 700 л., което прави 18.900 л. сегашни пари, а сега получава 8.800 л. По-надолу като вървимъ, ще видите, че тази разлика, която съществува между предвоенните и следвоенните, сегашните заплати, полкалека се намалява, и като дойдемъ до взводенъ командиръ-подпоручикъ, виждаме, че преди войните е получавалъ 225 л., което прави 6.075 л. сегашни, а сега получава 4.238 л.; фелдфебелъ по-рано е получавалъ 72-50 л. или 1.957-50 л., а сега вече получава 2.404 л. — повече отъ онова, което е получавалъ по-рано; взводенъ подофицеръ по-рано е получавалъ 57-50 л., равни на сегашни 1.552 л., а сега получава 1.658 л.

Г. г. народни представители! Да видимъ сега какво харчатъ съседните държави въ сравнение съ България за войските си и числеността на тѣзи войски. Гърция има общъ бюджетъ 17.493 милиона лева, воененъ — 3.537 милиона лева, процентъ на военния отъ общия 20%, тежестъ на глава отъ общия бюджетъ 2.700 л., отъ военния — 578. Численостъ на войската въ мирно време: офицери 5.809, подофицери 10.834, ефрейтори и редници 61.646, всичко 78.289 човѣка. Ромъния: общъ бюджетъ 29.300 милиона лева, воененъ 8.881 милиона лева, процентъ на военния бюджетъ отъ общия 30-5%, тежестъ на глава отъ общия 1.690 л., отъ военния 470 л. Численостъ на войските: офицери 15.802, подофицери 20.963, ефрейтори и войници 206.412, всичко 243.177 човѣка. Турция: общъ бюджетъ 12.323 милиона лева, воененъ 3.894 милиона лева, процентъ на военния отъ общия 31-8%, тежестъ на глава отъ общия 1.050 л., отъ военния 308 л. Численостъ на войските: всичко 125.000. Югославия: общъ бюджетъ 20.879 милиона лева, воененъ 7.090 милиона лева, процентъ на военния отъ общия 34-8%, тежестъ на глава отъ общия — 1.490, отъ военния — 520 л. Численостъ на войските въ мирно време: 8.538 офицери, 16.293 подофицери, 125.276 ефрейтори и войници, всичко 150.085 човѣка. България: общъ бюджетъ 7.900 милиона лева, воененъ — 1.109 милиона лева, процентъ на военния бюджетъ отъ общия 12-68%, тежестъ на глава отъ общия бюджетъ 1.398 л., отъ военния — 176 л. Численостъ всичко 33 хиляди души.

Като е въпросъ за данни относно чуждите армии, и по-неже и днесъ се изнесе, че ние, България, съ нашите 24 пехотни дружини, готвимъ противосъветска война — та болшевиците пращатъ да ни шпиониратъ по гари и пристанища, за да видятъ какви транспорти ще правимъ и кога ще настѣпимъ срещу тѣхъ — ще ми позволите да ви дамъ сведения какво представлява болшевишката армия сега.

С. Димитровъ (раб): Тя е здрава армия.

С. Таковъ (з): Нашата е вѣтъръ! . . .

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: Общо разходите по държавния бюджетъ на Съюза на съветските републики за 1930/1931 г. възлизатъ на 11 милиарда 400 милиона рубли — едната рубла 70 л., значи, 798 милиарда лева; воененъ бюджетъ 2 милиарда рубли или 140 милиарда лева; процентъ на военния бюджетъ отъ общия — 17-56; военни разходи на глава отъ населението 13 рубли — 910 л.; военни разходи на единъ войникъ 3.556 рубли — 248.920 л.

Численостъ на руската армия: офицери 46.000, подофицери 98.000, войници 418.000.

Оръдия и технически съоръжения, съ които разполага руската армия: пехотни оръдия 1.260, леки оръдия 3.216, тежки оръдия 720 или всичко 5.196. На насъ по договора за миръ сѣ разрешени само 99. (Смѣхъ)

С. Таковъ (з): Ще биемъ Русия! (Веселостъ)

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: Леки картечници 5.082, тежки картечници 7.172, аероплани 2.000; дружини пехота 647, батареи 984, ескадрони 565, пионерни дружини 30. По отношение на това, което се работи тамъ за военната подготовка, последните сведения за 1932 г. казватъ, че въздушната имъ програма предвижда, освенъ тѣзи апарати, които иматъ, постройката още на 80 голѣми бомбардировачни апарата, 120 апарата за разузнаване, 342 ловджийски апарата, . . .

Н. Захариевъ (з): (Къмъ работниците) Ами че нали война нѣма да водите?

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: Ха, нѣма! — . . . 80 учебни апарата, 120 апарата за придружаване пехотата, 12 апарата за носене торпили, . . .

Н. Захариевъ (з): (Къмъ работниците) Защо бе?! . . .

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: . . . 63 голѣми бомбардировачни хидроплати, 242 ловджийски хидроплати, . . .

Н. Захариевъ (з): За бомбардиране работниците и селяните отъ цѣлия свѣтъ!

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: . . . 86 разузнавателни хидроплати, 18 учебни хидроплати и 16 въздушни кораби отъ типа „Зодиакъ“.

Н. Захариевъ (з): Зодия като тѣхъ! (Сочи работниците)

С. Таковъ (з): Зодия „Козирогъ“! . . .

А. Циганчевъ (з): Зодия „Овенъ“! . . .

М. Бечевъ (д): Защо е всичко това?

Отъ мнозинството: Въ името на мира! (Възражения отъ работниците)

Министъръ генерал-лейтенантъ А. Кисовъ: Това е въ името на мира, „Война на войната!“, „Долу армията!“ — долу всичко! Обаче днесъ болшевиките иматъ най-организираната армия. Завчера, на 1 май, направиха парадъ, който и царска Русия не бѣше организирила: изкараха 60 хиляди души на парадъ! (Възражения отъ работниците)

И. Куртевъ (нац. д): Русия е 25 пѣти по-голѣма отъ България по население, а има 140 пѣти повече разходъ за армията си.

Н. Стамболиевъ (з): На единъ милионъ население се пада единъ милиардъ лева воененъ бюджетъ.

Н. Захариевъ (з): (Къмъ работниците) Какво се разправяме съ васъ за Русия — вие не разбирате нищо! — Ние имъ правимъ голъма честъ, като се разправяме съ тѣхъ — като-че-ли тѣ сѣ представители на Русия! (Възрания отъ работниците)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Моля да оставате ролята на агентъ-провокатори.

С. Димитровъ (раб): Г. подпредседателъ Захариевъ насъ провокира.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Г-да! Азъ завършвамъ. Съжалявамъ, че не можахъ да отговоря поради липса на време на нѣкои отъ бележките, които се направиха отъ нѣкои отъ г. г. ораторитѣ, които вземаха думата по бюджетопроекта. Азъ вземамъ актъ отъ тая сплотеностъ около трицѣтното българско знаме, носено отъ българския войникъ, която сплотеностъ така единодушно и съ топли чувства се изрази днесъ въ бюджетарната комисиия, както и сега тукъ въ пленума отъ г. г. ораторитѣ на болшинството, така и отъ г. г. ораторитѣ на опозицията, съ изключение на господата отъ тамъ. (Сочи работниците) Докогато имаме това единодушие и тази сплотеностъ по отношение запазване най-здравото и най-ценното въ тази държава — армията — имаме сигурностъ и законностъ въ страната, като източникъ за създаване благосъстояние, ще можемъ да разчитаме, че границитѣ ни ще бждатъ поне по възможностъ осигурени и отбранявани. Тия чувства на симпатии, на разбиране нуждитѣ на армията и търсене пѣтица да бждемъ задоволени, не могатъ освенъ да стоплятъ сърдцата както на офицери, така и на подофицери, така и на войници при тѣхната денонощна предана служба на държавата и нейнитѣ нужди, и тѣ, възпитавани да бждатъ готови на върховно самопожертвуване, когато интереситѣ на държавата наложатъ, ще намѣрятъ нови сили въ гърдитѣ си, стопляни отъ тѣзи хубави чувства на народнитѣ представители въ Парламента, за да могатъ да продължатъ съ още по-голѣмо старание тѣхната работа за теоритична, практична и бойна подготовка. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството)

Но азъ, г-да, ще ви моля васъ всички да дадете пълно съдействие на правителството, за да немѣри сръдствата, които сѣ необходими за подобрене и попълване материалната частъ на армията. Даннитѣ, които ви изнесохъ тукъ, занесете между вашитѣ избиратели, за да уясните и на тѣхъ какво е положението и какъ преживява българската армия. И азъ съмъ сигуренъ, че всѣки искренъ, добъръ българинъ отъ коравия си и сухъ залькъ ще откъсне трошички, за да даде за армията, за нейнитѣ нужди, защото всѣки единъ добъръ българинъ — както днесъ сутринта въ бюджетарната комисиия това стана — ще разбере добре какво е значението на армията за държавната сигурностъ, за сигурността на нашата земя. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството) Докато имаме армия, дотогава ще можемъ да работимъ за нашето благосъстояние, за напредъка на това население, което днесъ съставлява държавата. Ние можемъ да създаваме София, ние можемъ да създаваме не знамъ какво си въ нашата страна, но ако нѣма кой да я пази, създаденото може да отиде въ единъ день, да се заличи отъ картата. Бихте ли видѣли вие единъ градинаръ, единъ лозаръ да почва да работи бостанъ или лозе край пѣтъ, преди да вземе мѣрки за неговото осигуряване? Бихте ли видѣли вие единъ фурниджия съ тезгяхъ на кръстопѣтъ, изложилъ върху него топълъ и ароматиченъ хлѣбъ, безъ да вземе мѣрки да го запази? България е не само на пѣтъ, но и на кръстопѣтъ. България е заобиколена отъ силни, могъщи съседи. Нѣмахъ възможностъ да ви посоча въ по-голѣми подробности какво представляватъ армитѣ на нашитѣ съседи сега. Знаемъ тѣхнитѣ плановете. Знаемъ, че на нѣколко пѣти правиха проекти да ни разпокъсатъ и разпредѣлятъ нашитѣ земи между тѣхъ. Знаемъ преди нѣколко години какво направи нашата южна съседка и не знаемъ дали утре западната ни съседка вследствие на вътрешни неуредици нѣма да направи същото — да последва сѣщия примѣръ — да направи това, което навремето гърцитѣ направиха.

При тѣзи перспективи, при тая обща политическа обстановка, която има на Балкана, всѣки единъ отъ насъ може да си направи преценка дали ние тая малка армия,

която победителътѣ ни е оставилъ, трѣбва да я смѣкнемъ повече отъ това, което противникътъ се е смилалъ да ни остави за нашата самоотбрана, или трѣбва да потърсимъ всички възможни сръдства, за да я направимъ да бжде тая годна поне да брани своята държава отъ посегателства, които могатъ да дойдатъ всѣки моментъ отвсѣкжде. Да се оставимъ отъ голѣмитѣ идеи на международната политика. Ние трѣбва да видимъ нѣщата по-отблизо съ чисто български очи и да мислимъ повече, а да говоримъ помалко за това, което вършимъ и което ни предстои да вършимъ.

Съ тия думи азъ моля народното представителство да даде съгласието си да се отпустнатъ необходимитѣ кредити, които Министерскиятъ съветъ е решилъ да се дадатъ за армията, като наново ви приканвамъ да подпомогнете всички мѣроприятия на правителството, които биха целили създаването и изнамирането на нови сръдства, които да се дадатъ на армията. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството, сговориститѣ, националлибералитѣ-обединени и македонцитѣ)

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представителъ г. Петъръ Даскаловъ.

П. Н. Даскаловъ (нац. л): Г. г. народни представители! За да се даде най-добриятъ, най-блѣскавиятъ изразъ на единодушието, което народното представителство има по бюджета на Военното министерство, и за да можемъ да изкажемъ нашата адмирация предъ войската, която е българска и народна, азъ предлагамъ, бюджетопроектътъ, вмѣсто да се гласува параграфъ по параграфъ, да се приеме съ аklамация. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството, сговориститѣ, националлибералитѣ-обединени и македонцитѣ)

С. Ризовъ (з): Г. председателю! Азъ правя предложение речта на г. министра на войната, понеже съдържа цифрови данни, да се отпечати въ брошури и да се прѣсне между българския народъ, за да знае той цифритѣ, които изразяватъ военнитѣ сили на България и на другитѣ държави, което е много важно. Моля да приемете това мое предложение. (Ржкоплѣскания отъ мнозинството, сговориститѣ, националлибералитѣ-обединени и македонцитѣ)

Н. Захариевъ (з) и други: Да се адишира.

Председателстващъ Н. Шоповъ: За да се манифестира предаността на българското народно представителство и на българския народъ къмъ българската народна армия, народниятъ представителъ г. Даскаловъ предлага бюджетопроектътъ на Министерството на войната да бжде приетъ на второ четене съ аklамации, . . .

Министъръ С. Стефановъ: Заедно съ бюджетопроекта за морската и дунавска полицейска служба, морската учебна частъ и Желѣзнопѣтното училище.

Председателстващъ Н. Шоповъ: . . . заедно съ бюджетопроекта за морската и дунавска полицейска служба, морската учебна частъ и Желѣзнопѣтното училище, безъ да бждатъ гласувани параграфъ по параграфъ. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството, сговориститѣ, националлибералитѣ-обединени и македонцитѣ)

Които приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието го приема съ аklамации. (Продължителни ржкоплѣскания)

(Ето поправкитѣ и прибавкитѣ въ бюджетопроекта за разходитѣ по Министерството на войната за 1932/1933 финансова година, приети отъ бюджетарната комисиия:

По § 3 кредитътъ отъ 228.568.000 л. се увеличава на 228.905.600 л.

По § 19 следъ думитѣ „учебнитѣ заведения“ въ осмия редъ се прибавятъ думитѣ „за откупуване авторското право на учебници и разходи за напечатването имъ“.

По § 23 кредитътъ отъ 4.951.568 л. се увеличава на 5.000.000 л.

По § 29 думитѣ „направа на пѣтица и тротоари“ се замѣнятъ съ думитѣ „направа на пѣтица, тротоари и огради“. Следъ думитѣ „такси за каналъ“ се добавя думата „смѣтъ“, а следъ думата „вода“ се добавятъ думитѣ „и паважъ“.

По § 48 следъ думитѣ „мавзолеи, костницитѣ, гробовѣтѣ и пр.“ се прибавятъ думитѣ „за безплатно изработване проекти на паметници съ стойностъ до 30.000 л., както

и за отпускане". Следъ думитъ „както и такива за загиналите въ тѣхъ" се прибавятъ думитъ „на стойностъ до 300.000 л.". Следъ думитъ „изключватъ се домоветъ и читалищата паметници" се прибавятъ думитъ „църквитъ и параклиситъ".

По § 52: думитъ „сирациитъ отъ войнитъ" се замѣнятъ съ думитъ „питомцитъ".

По § 62: думитъ „длъжността не е вакантна" се замѣнятъ съ думитъ „длъжността е вакантна". Въ края на текста на параграфа се прибавятъ думитъ: „за ржководене кратковременни курсове съ инвалиди, вдовици и сираци отъ войнитъ по разни занаяти — кошничарство, плетачество, бродерия и др., дневно по 80 л.".

По § 72: въ края на текста се прибавятъ думитъ: „и отваряне кратковременни курсове по разни занаяти за инвалиди, вдовици и сираци отъ войнитъ".

По § 73: следъ думитъ „за такъвъ", се прибавятъ думитъ „за будки", на първия редъ, а на третия редъ следъ думитъ „за такъвъ" се прибавятъ думитъ „и за будкитъ", а следъ думитъ „се опредѣля" се прибавятъ думитъ „съ наредба".

Кредитътъ за вещевени разходи отъ 583.810.000 л. се увеличава на 584.147.600 л.

А всичко по Министерството на войната, вмѣсто 1.030.000.000 л., става 1.030.337.600 л.

Въ обяснителната таблица за личния съставъ по Министерството на войната за 1932/1933 финансова година сѣ направени следнитъ промѣни.

На стр. 19 въ „7 Артилерийска инспекция" думитъ „Началникъ на секция" се замѣнятъ съ думитъ „Началници на секции".

На стр. 22 въ „Административно отдѣление" думитъ „архивари-регистратори" се замѣнятъ съ думитъ „архивар-регистраторъ"; думитъ „главни магазинери" се замѣнятъ съ думитъ „главенъ магазинеръ".

На сжщата стр. 22 въ „Общо механическо отдѣление" следъ думитъ „началникъ на отдѣлението" се прибавя думата „офицеръ".

На стр. 23 въ „Военно отдѣление", „Секция за бойни припаси", следъ думитъ „началникъ на секцията" се прибавя думата „офицеръ".

На стр. 24, „Капсулна секция", следъ думитъ „началникъ на секцията, инженеръ-химикъ" се прибавя думата „офицеръ".

На сжщата стр. 24 въ „Секция за противогазови маски", следъ думитъ „началникъ на секцията, инженеръ-химикъ" се прибавя думата „офицеръ".

На стр. 25 въ „3. Автомобилни работилници", думитъ „да се реши" въ забележката се замѣнятъ съ думитъ „да реши".

На стр. 27 въ „б) 2 първостепенни военни болници", вмѣсто „12 ключари", се предвиждатъ „2 ключари", и вмѣсто „8 медицински фелдшери", се предвиждатъ „18 медицински фелдшери". Кредититъ оставатъ сжщитъ.

На стр. 31 въ „б) 24 пехотни дружини" за „24 дружинни лѣкари" се предвижда, вмѣсто 7.000 л. месечна заплата едному, 4.000—7.000 л., а годишната заплата едному, вмѣсто 84.000 л., става 48.000—84.000 л. Общиятъ кредитъ остава безъ измѣнение.

На стр. 33 въ „Б. Конница", „3 армейски конни полка" месечната заплата едному за 3 медицински лѣкари отъ 5.700 л. става 4.000—5.700 л., а годишната заплата едному отъ 68.400 л. става 48.000—68.400 л.

На стр. 38 годишната заплата едному на 8 фелдфебели, щабъ-грѣбачи и началници на командитъ въ „б. 8 погранични сектори" отъ 28.000 л. става 28.200 л.

На стр. 40 въ „16 окръжни пехотни жандармерии" месечната заплата едному на 7 медицински лѣкари, вмѣсто 5.700 л., става 4.000—5.700 л., а годишната заплата едному, вмѣсто 68.400 л., става 48.000—68.400 л.

Въ обяснителната таблица за разходитъ по личния съставъ за подпомагане пострадалитъ отъ войнитъ, месечната заплата на 3 контролѣри по отчетността и пр., вмѣсто 4.650 л., става 4.400—4.650 л., а годишната заплата едному, вмѣсто 52.800 л. става 52.800—55.800 л.

Ето и поправкитъ и прибавкитъ въ бюджетопроекта за разходитъ по Министерството на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ — 1. Морска и Дунавска полицейска служба, 2. Морска учебна часть, 3. Желѣзнопѣтно училище — за 1932/1933 финансова година:

По § 4: забележката подъ този параграфъ добива следната редакция: „Забележка. Разходи по наемане ливади, както и купуване косачни инструменти, семена и др. потрѣби и наемане лица за косене и обработване на ливадитъ и посѣтата земя съ трѣвенъ и зърненъ фуражъ, не влизатъ въ кредита на параграфа, а оставатъ изцѣло за смѣтка на ежедневния продоволствени складъ".

По § 14: думитъ въ каря на забележката „Кои отъ последнитъ разходи ще останатъ за смѣтка на оклада" и пр. се замѣнятъ съ думитъ „които разходи оставатъ за смѣтка на оклада".

По § 15: забележката добива следния текстъ: „Забележка. Разходи по наемане ливади, както и купуване косачни инструменти, семена и други потрѣби и наемане лица за косене и обработване на ливадитъ и посѣтата земя съ трѣвенъ и зърненъ фуражъ, не влизатъ въ кредита на параграфа, а оставатъ изцѣло за смѣтка на ежедневния продоволственъ окладъ".

По § 25: общиятъ кредитъ отъ 5.490.459 л. се намалява на 70.000 л.

На стр. 6, следъ думитъ „А всичко заплати и вещевени разходи за Морска и Дунавска полицейска служба и Морска учебна часть" се прибавятъ следнитъ забележки:

1. Заплатитъ на служителитъ отъ Морската и Дунавската полицейска служба и Морската учебна часть се изплащатъ съгласно обяснителната таблица къмъ § 1 на бюджета на сжщитъ, като имъ се зачита за повишение за прослужено време времето, изслужено на държавна, окръжна и общинска служба.

2. Когато единъ служител отъ Морската и Дунавската полицейска служба и Морската учебна часть изпълнява временно друга по-горна длъжностъ, изпълнението на която му е възложено съ заповѣдь отъ началника на учреждението или частта и титуляра на която отсъствува повече отъ 3 месеца, получава за времето надъ 3 месеца възнаграждение, равно на разликата между основнитъ заплати на длъжноститъ, а когато изпълняваната длъжностъ е безъ титуляръ, лицето, което я изпълнява, получава такова възнаграждение, ако е изпълнявало тая длъжностъ повече отъ единъ месецъ.

3. Моряцитъ получаватъ заплатата месечно до 1.000 л. Къмъ тази заплата се плаща добавъчно на старшитъ на постоветъ и на кандидатъ-семафориститъ отъ семафорно-наблюдателната и спасителна служба още по 150 л. месечно, а на останалитъ длъжностни лица отъ сжщата служба, безъ моряцитъ, по 300 л. месечно, които служатъ и за безотчетни, пѣтни и дневни пари за обиколжитъ въ районитъ на службата, съ изключение на касиеръ-платеца, дѣловодителя, архиваръ-регистратора, заведващъ прехраната, писаръ и работници младши-специалисти, които не получаватъ това възнаграждение.

Министърътъ на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ може да намалява заплатитъ на моряцитъ.

4. За правилното разпредѣление на длъжноститъ министърътъ на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ, при назначаването на служащитъ, има право да намалява длъжноститъ отъ една въ друга непосредствено по-долна длъжностъ, както и да опредѣля заплатитъ за ония длъжности, за които сѣ предвидени заплати „отъ" и „до" въ кръга на тѣзи предѣли. Добитата економия по кредита отъ § 1 може да се изразходва за нужди по опредѣление отъ Министерския съветъ.

5. Когато корабитъ сѣ въ плаване 24 и повече часа вънъ отъ постоянното си мѣстостоеене, екипажитъ имъ получаватъ дневни пари въ половинъ размѣръ отъ този за вътрешна командировка, безъ моряцитъ и ученицитъ практиканти, които получаватъ по 20 л. на день, а когато сѣ на котва въ постоянното си мѣстостоеене, екипажитъ имъ стъ I, II и III категория получаватъ по 10 л., тия отъ IV, V и VI категория, моряцитъ и ученицитъ — по 5 л. едному на день.

Постоянното мѣстостоеене на корабитъ се опредѣля съ заповѣдь на министра на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ.

6. Събранитъ отъ свиренето на музиката пари презъ свободното отъ занятие време се разпредѣлятъ така: 55% се раздаватъ на музикантитъ, 10% на капель-майстора и 35% за фонда на частта за купуване и поддържане музикантскитъ инструменти. Началникътъ на частта разрешава на музиката да свири безплатно въ случанитъ, опредѣлени съ правилникъ, утвърденъ отъ министра на желѣзницитъ, пошитъ и телеграфитъ.

7. Щатът на конетъ и другия добитък се определя съ заповѣдъ отъ министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ.

§ 32 въ „Желѣзнопътното училище“, на стр. 6, кредитътъ за заплата на личния съставъ отъ 5.585.000 л. се увеличава на 5.811.400 л., а кредитътъ за възнаграждение на ученицитѣ отъ 648.600 л. се увеличава на 748.600 л. Общиятъ кредитъ остава същиятъ.

Въ обяснителната таблица за личния съставъ сж направени следнитѣ промѣни:

На стр. 13 въ „6. Семафорно-наблюдателна и спасителна служба“, вмѣсто 480 моряци се предвиждатъ 500 моряци за морската полицейска служба, като кредитътъ остава същиятъ.

На същата стр. 13 общиятъ кредитъ за „2. Подвижна полицейска служба“ отъ 9.699.000 л. става 969.000 л.

На стр. 14 всички петъ забележки следъ „Удрѣжки“ се заличаватъ.

На стр. 16 всички четири забележки подъ „Удрѣжки“ се заличаватъ.

На стр. 17 общиятъ кредитъ за „Желѣзнопътното училище“ отъ 362.400 л. става 361.200 л.

На стр. 18 кредитътъ за 1 учител ковачъ въ „Учебна работилница“, „I шлосерско отдѣление“ отъ 28.800 л. става 25.800 л., а общиятъ кредитъ отъ 64.800 л. става 61.800 л.

На стр. 19 всичко за заплата на персонала, вмѣсто 5.102.400 л., става 5.101.200 л., а кредитътъ за повишение отъ 809.600 л. става 710.200 л., а общиятъ кредитъ отъ 5.911.400 л. става 5.811.400 л.

Кредитътъ за възнаграждение на ученици въ размѣръ, определенъ отъ министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ отъ 648.600 л. става 748.600 л.)

Значи, тия два бюджетопроекти сж приети на второ четене.

Има предложение отъ народния представител г. Ризовъ речта на г. военния министъръ да бѣде напечатана и разпространена между народа безплатно. Който отъ г. г. народнитѣ представители е съгласенъ съ това предложение, моля, да вдигне рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! За следващото заседание, което ще бѣде въ понеделникъ, предлагамъ следния дневенъ редъ: първо, второ четене законопроекта за урегулиране цената на розовия цвѣтъ; второ, бюджетопроектитѣ на разнитѣ министерства, както сж въ днешния дневенъ редъ, безъ тия на Министерството на войната и на Морската и Дунавска полицейски служби, които се гласуваха сега, и по-нататъкъ ще следва днешниятъ дневенъ редъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Които г. г. народни представители приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Следващото заседание ще бѣде въ понеделникъ въ 3 ч. следъ обѣдъ.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 20 ч. 55 м.).

Подпредседателъ: **Н. ШОПОВЪ**

Секретаръ: **Д. ТОТЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**